

- razdoblju od 05.09.2015. godine u 07,00 sati do 06.09.2015. godine do zatvaranja biračkih mjesta.
- (20) **Središnje izborno povjerenstvo BiH će posebnom odlukom formirati Glavni centar za brojanje** za izbore najkasnije do 04.09.2015. godine.
- (21) **Unos i obrada rezultata izbora elektronskim putem** vrši se od 06.09.2015. godine u sljedećim rokovima:
- prikupljanje obrazaca sa biračkih mjesta od 21,00 do 21,30 sati
 - unos rezultata od 21,30 do 22,00 sata
 - objava preliminarnih nezvaničnih i nekompletnih rezultata izbora do 22,30 sati.
- (22) **Birački odbori vrše dostavu rezultata glasovanja i kompletan izborni materijal do nadležnog općinskog izbornog povjerenstva**, najkasnije u roku od 12 sati po zatvaranju biračkih mjesta, odnosno do 07.09.2015. godine do 7,00 sati.
- (23) **Općinsko izorno povjerenstvo dostavlja zapisnike sa objedinjenim zbirnim rezultatima glasovanja na razini općine** Središnjem izbornom povjerenstvu BiH najkasnije 24 sata po zatvaranju biračkih mjesta, odnosno najkasnije do 07.09.2015. godine, do 19,00 sati.
- (24) **Preliminarne nezvanične i nekompletne rezultate izbora** Središnje izborno povjerenstvo BiH objavit će 24 sata po zatvaranju biračkih mjesta i po dobivanju rezultata od nadležnog općinskog izbornog povjerenstva, odnosno 07.09.2015. godine u 19,00 sati.
- (25) **Krajnji rok za prijem glasačkog materijala za glasače putem pošte**, je dva dana od dana održavanja izbora, odnosno zaključno sa 08.09.2015. godine, sa otiskom pečata pošte sa nadnevkom održavanja izbora.
- (26) **Utvrđivanje i objavu rezultata izbora** Središnje izborno povjerenstvo BiH obaviti će najkasnije u roku od 7 dana od dana održavanja izbora, odnosno do 13.09.2015. godine.
- (27) **Podnošenje zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića** vrši se u roku od 3 dana od dana objave rezultata izbora.

Članak 3.

Ovaj Naputak stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenom glasniku BiH", "Službenim novinama Federacije BiH", "Službenom glasniku Republike Srpske", "Službenom glasniku Brčko Distrikta BiH" i na web stranici Središnjeg izbornog povjerenstva BiH www.izbori.ba.

Broj 06-1-07-1-542-1/15
08. srpnja 2015. godine
Sarajevo

Predsjednik
Dr. Ahmet Šantić, v. r.

ДИРЕКЦИЈА ЗА ЦИВИЛНО ВАЗДУХОПЛОВСТВО БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

529

На основу члана 16. и 61. став (2) Закона о управи ("Службени гласник БиХ", број 32/02 и 102/09) и члана 14. став (1) Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 39/09), генерални директор Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине доноси

ПРАВИЛНИК

О ИЗВЈЕШТАВАЊУ О ДОГАЂАЈИМА

ДИО ПРВИ - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет)

Предмет овог правилника чини извјештавање о догађајима који угрожавају или који би, ако се не исправе или не ријеше, могли угрозити ваздухоплов, особе у њему или било коју другу особу, опрему или уређај који утичу на рад ваздухоплова, те извјештавање о другим релевантним информацијама повезанима са безбједношћу; анализа и накнадно поступање са догађајима о којима се извјештава и о другим информацијама повезанима са безбједношћу; заштита запослених у ваздухопловству; коришћење прикупљених информација повезаних са безбједношћу и њихово уношење у базу података; давање повјерљивих информација заинтересованим странама с циљем пружања информација које су им потребне ради побољшања безбједности; и тајност идентитета особа које пријављују догађаје који се односе на безбједност.

Члан 2.

(Појмови и дефиниције)

- Појам "безбједност", који се користи у тексту овог правилника, означава безбједност ваздушне пловидбе (Safety).
- Појмови које се употребљавају у Правилнику имају следеће значење:
 - "**Догађај**" (*Occurrence*): је било који догађај, појава или случај повезан са безбједношћу који угрожава или који би, ако се не исправи или не ријешу, могао довести ваздухоплов, његову посаду и путнике или било које друге особе у опасност и у себе укључује несреће и озбиљне инциденте;
 - "**Несрећа**" (*Accident*): је догађај повезан са операцијом ваздухоплова који, у случају када је ваздухоплов са људском посадом, се десио од момента укрцавања било које особе у ваздухоплов са намјером превоза, до момента искрцавања тих особа, или у случају када је ваздухоплов без људске посаде, се десио од момента када је ваздухоплов спреман да крене са намјером да полети до момента када завршава лет (кад се заустави на крају лета) и кад се примарни погонски систем угаси, у којем је:
 - особа смртно или тешко страдала као посљедица:
 - што је била у ваздухоплову, или
 - од директног контакта са било којим дијелом ваздухоплова, укључујући и дијелове који су се одвојили од ваздухоплова, или
 - од директног излагања млазу мотора, осим ако су повреде изазване природним узроком, самозадате или задате од стране других особа, или када су повреде нанешене слијепим путницима који се крију изван подручја која су обично доступна путницима и посади; или

- 2) ваздухоплов је претрпио оштећење или структурални квар који негативно утиче на структуралну чврстоћу, перформансе или карактеристике лета ваздухоплова, и обично захтијева велику поправку или замјену оштећене компоненте, изузев квара мотора или оштећења, када је оштећење ограничено на један мотор (укључујући његове оплате и прибор), елисе, завршни дио крила, антене, даваче, лопатице, гуме, тачкове, аеродинамичке оплате, инструмент табле, врата стајног трапа, вјетробране, оплату ваздухоплова (као што су мала удубљења или покотине/рупе) или мања оштећења на главном краку ротора, репном ротору, стајном трапу, и оним проузрокованим градом или ударом птица (укључујући рупе на радарској куполи), или
- 3) ваздухоплов је нестао или је потпуно недоступан.
- ц) **"Озбиљан инцидент"** (*Serious Incident*): је догађај који укључује околности које указују да је постојала велика вјероватноћа да се деси несрећа и повезан је са операцијама ваздухоплова, који, у случају када је ваздухоплов са људском посадом, се десио од момента укрцавања било које особе у ваздухоплов са намјером превоза, до момента искрцавања тих особа, или у случају када је ваздухоплов без људске посаде, се десио од момента када је ваздухоплов спреман да крене са намјером да полети до момента када завршава лет (кад се заустави на крају лета) и кад се примарни погонски систем угаси. Листа примјера озбиљних инцидента је дата у Прилогу IV овог правилника;
- д) **"Инцидент"** (*Incident*): је догађај који није несрећа, а повезан је са спровођењем операција ваздухопловом, који утиче или је могао утицати на безбједност спровођење операција;
- е) **"Подносилац извјештаја"** (*Reporter*): је физичка особа која пријави догађај или друге информације повезане са безбједношћу;
- ф) **"Ваздухоплов"** (*Aircraft*): је свака направа која се одржава у атмосфери због реакције ваздуха, осим реакције ваздуха у односу на земљину површину;
- г) **"Организација"** (*Organisation*): је било која организација која пружа ваздухопловне услуге/производе и/или која запошљава, уговара или користи услуге особа које су обавезне извјестити о догађајима у складу са чланом б. став (1) овог правилника;
- х) **"Опасност"** (*Hazard*): је ситуација или предмет који би могли узроковати смрт или повреду особе, оштећење опреме или структуре, губитак материјала или смањење способности за обављање прописане функције;
- и) **"Тијело одговорно за безбједносне истраге у цивилном ваздухопловству"** (*Safety Investigation Authority*) је стално државно тијело које спроводи или надзире истраге које се односе на безбједност ваздушне пловидбе. У Босни и Херцеговини то је Јединица за истраживање несрећа и инцидента;
- ј) **"Култура правичности"** (*Just Culture*): је култура у којој се не кажњава радник на терену или друге особе за њихове поступке, пропусте или одлуке који су у складу с њиховим искуством и образовањем, али у којој се не толеришу крајња
- непажња, намјерне повреде и деструктивни поступци;
- к) **"Контактна тачка"** (*Point of Contact*): је надлежно тијело државе које успоставља механизам за независно прикупљање, процјену, обраду, анализу и похрану података о догађајима односно тијело одговорно за размјену и дистрибуцију информација заинтересованим странама. У Босни и Херцеговини то је Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине (у даљем тексту: BHDCА);
- л) **"Заинтересована страна"** (*Interested Party*): је било која физичка или правна особа или било које службено тијело, без обзира има ли статус правне особе или не, које може учествовати у побољшању безбједности имајући приступ информацијама о догађајима размијењеним између Босне и Херцеговине и било које друге државе и која припада у једну од категорија заинтересованих страна из Прилога II овог правилника;
- м) **"Државни програм безбједности"** (*State Safety Programme*): је интегрисани скуп прописа и активности којима је циљ управљање безбједношћу ваздушне пловидбе у Босни и Херцеговини;
- н) **"Систем управљања безбједношћу"** (*Safety Management System - SMS*): обухвата систематски приступ управљању безбједношћу, укључујући неопходну организациону структуру, одговорности, политике и процедуре и укључује било који систем управљања који, независно или заједно с другим системима управљања у организацији, управља безбједношћу;
- о) **"Неидентификација"** (*Anonymisation*): је уклањање/изостављање из извјештаја о догађајима свих личних података који се односе на подносиоца извјештаја и на особе споменуте у извјештајима о догађајима, те свих појединости, укључујући називе једне или више организација укључених у догађај, које би могле открити идентитет подносиоца извјештаја или треће стране или на основу којих је могуће утврдити те податке из извјештаја о догађају;
- п) **"Неидентификација информација"** (*Disidentified Information*): означава информације које произлазе из извјештаја о догађајима из којих су уклоњени сви лични подаци, као што су имена или адресе физичких особа.

Члан 3.

(Примјењивост)

Овај правилник се примјењује на догађаје и друге информације повезане са безбједношћу које укључују цивилне ваздухоплове.

Члан 4.

(Циљ извјештавања о догађајима)

- (1) Овај правилник има за циљ повећање нивоа безбједности кроз извјештавање, прикупљање, похрањивање, заштиту, размјењивање, истраживање, анализирање, те на прописан начин дистрибуисање безбједносних информација заинтересованим странама, и предузимање безбједносних мјера и препорука на основу прикупљених информација.
- (2) Извјештавање о догађајима:

- а) обезбјеђује већу систематичност и прегледност догађаја и њихових узрока;
 - б) омогућава идентификацију одговарајућих корективних радњи, као и подручја гдје безбједност летења може бити побољшана промјеном прописа који се тичу операција ваздухоплова и система управљања ваздушним саобраћајем (АТМ);
 - ц) омогућава правовремено предузимање, према потреби, безбједносних мјера на основу анализе прикупљених информација;
 - д) обезбјеђује сталну доступност информација повезаних са безбједношћу увођењем правила о повјерљивости и о правилној употреби информација путем усклађене и побољшане заштите извјештоца и особа споменутих у извјештајима о догађајима;
 - е) обезбјеђује да се ризици за безбједност у ваздухопловству разматрају и рјешавају и на нивоу Босне и Херцеговине и шире.
- (3) Једини циљ извјештавања о догађајима је спречавање ваздухопловних несрећа, озбиљних инцидената и инцидената, без утврђивања и приписивања одговорности, кривице или изрицање казне осим у случајевима крајње непажње, намјерног прекршаја или кривичног дјела.

ДИО ДРУГИ - ОБАВЕЗНО И ДОБРОВОЉНО ИЗВЈЕШТАВАЊЕ О ДОГАЂАЈИМА

Члан 5.

(Обавезно и добровољно извјештавање о догађајима)

- (1) ВНДСА ће успоставити јединствен систем обавезног и добровољног извјештавања о догађајима у Босни и Херцеговини.
- (2) Свака особа или организација мора обавијестити ВНДСА о сваком догађају у који је била укључена, или му је присуствовала, путем система обавезног извјештавања о догађајима, а за који постоји сумња да представља потенцијалну пријетњу или угрожавање безбједности.
- (3) Свака особа или организација мора доставити ВНДСА извјештај о безбједности или догађају који није обухваћен обавезним извјештавањем о догађајима, путем система добровољног извјештавања о догађајима.
- (4) Све ваздухопловне организације у Босни и Херцеговини су дужне успоставити интерни систем извјештавања о догађајима (обавезног и добровољног извјештавања) у оквиру својих организација, одређивањем одговорне особе унутар исте, која је овлашћена да прима све извјештаје, врши процјену, обраду, анализу и чување података извјештаја о догађајима.
- (5) Уколико организација није у могућности успоставити интерни систем извјештавања о догађајима, извјештава директно ВНДСА у складу са чланом 10. овог правилника.
- (6) Организације могу успоставити и друге системе прикупљања и обраде информација повезаних са безбједношћу у сврху прикупљања података о догађајима које нису регистровале системи обавезног и добровољног извјештавања о догађајима. Ти системи могу обухватати извјештавање тијела која су различита од оних наведених у члану 8. став (1) овог правилника и могу укључивати активно учествовање:
 - а) ваздухопловне индустрије;

- б) професионалних организација ваздухопловног особља.

Члан 6.

(Обавезно извјештавање)

- (1) Субјекти који су обавезни да поднесу извјештај о догађају:
 - а) Оператор и/или вођа ваздухоплова за јавни ваздушни превоз и ваздухоплова са турбинским погоном или у случајевима када вођа ваздухоплова не може обавијестити о догађају, било који други члан посаде који је слједећи у заповједном ланцу ваздухоплова;
 - б) Организација или особа која се бави пројектовањем, производњом, праћењем континуиране пловидбености, одржавањем или модификовањем ваздухоплова или било које опреме или дијела таквог ваздухоплова;
 - ц) Организација или особа која потписује потврду о прегледу пловидбености или потврду о пуштању у рад ваздухоплова или било које опреме или дијела тог ваздухоплова;
 - д) Пружалац услуга у ваздушној пловидби или особа која обавља дужност као члан особља пружаоца услуга у ваздушној пловидби, којем су повјерене одговорности повезане с услугама у ваздушној пловидби
 - е) Особа која обавља дужност у вези са управљањем безбједношћу аеродрома;
 - ф) Организација или особа која врши дужности везане за уградњу, измјену, одржавање, оправку, генерални ремонт, провјеру у лету или контролу опреме на земљи, која се користи или има намјеру да се користи у сврху, или у вези са обезбјеђењем услуга у ваздушној пловидби или навигационих средстава за ваздухоплове;
 - г) Организација или особа која врши дужности земаљског опслуживања ваздухоплова, укључујући пуњење горивом, опслуживање, припрему документа о маси и оптерећењу ваздухоплова, заштиту и одлеђивање ваздухоплова, као и вучу ваздухоплова на аеродрому;
 - х) Организација за обуку ваздухопловног овлашћеног и стручног особља;
 - и) Руководиће и/или одговорно особље ваздухопловних организација у државном и приватном власништву (државне организације за превоз путника које немају потврду ваздушног оператора, аеро-клубови, удружења грађана и слично), или пилоти генералне авијације/опште намјене.
 - ј) Све организације или особе које је овластила или одобрила ВНДСА, односно, које су под надзором ВНДСА, а нису обухваћене тачкама од а) до ј) става (1) овог члана;
 - к) Остале особе које имају знања о догађају.
- (2) Субјекти наведени у ставу (1) овог члана, путем система обавезног извјештавања о догађајима, извјештавају о догађајима који могу представљати значајан ризик за безбједност ваздухопловства и који припадају слједећим категоријама:
 - а) догађаји у вези са спровођењем операција ваздухопловом, као што су:
 - 1) догађаји повезани са сударима;
 - 2) догађаји повезани с полијетањем и слијетањем;

- 3) догађаји повезани с горивом;
 - 4) догађаји током лета;
 - 5) догађаји повезани с комуникацијом;
 - 6) догађаји повезани с повредама, хитним случајевима и другим критичним ситуацијама;
 - 7) догађаји повезани с онеспособљеношћу чланова посаде и други догађаји повезани с члановима посаде;
 - 8) догађаји повезани с временским условима или догађаји повезани са безбједношћу цивилног ваздухопловства (*Security*).
- б) догађаји у вези с техничким условима, одржавањем и поправком ваздухоплова, као што су:
- 1) структурни кварови;
 - 2) кварови на системима;
 - 3) проблеми у вези са одржавањем и поправком;
 - 4) проблеми у вези са погоном (укључујући моторе, пропелере и системе ротора), те проблеми у вези са помоћном погонском јединицом.
- ц) догађаји у вези са услугама и објектима у ваздушној пловидби, као што су:
- 1) судари, блиски сусрети или потенцијални судари;
 - 2) посебни догађаји у вези с управљањем ваздушним саобраћајем и услугама у ваздушној пловидби (ATM/ANS);
 - 3) оперативни догађаји везани уз ATM/ANS.
- д) догађаји у вези са аеродромима и земаљским услугама, као што су:
- 1) догађаји повезани с аеродромским активностима и објектима;
 - 2) догађаји повезани с прихватом и отпремом путника, пртљага, поште и терета;
 - 3) догађаји повезани са земаљским опслуживањем ваздухоплова и њиховим сервисирањем.
- (3) Листа догађаја који могу представљати значајан ризик за безбједност ваздухопловства (догађаји о којима се извјештава) дата је у Прилогу V овог правилника.

Члан 7.

(Добровољно извјештавање)

- (1) Добровољно извјештавање о догађајима је систем који укључује прикупљање свих података о стварним или потенцијалним недостацима безбједности који можда нису обухваћени обавезним извјештавањем о догађајима. Добровољни извјештаји могу бити повезани са одређеним догађајем у току лета или се могу односити на опасност по безбједност или на оно што можда изазива забринутост било које особе у вези са безбједношћу.
- (2) Систем добровољног извјештавања користи се ради олакшавања прикупљања појединости о догађајима и других информација повезаних са безбједношћу:
 - а) које не подлијежу обавезном извјештавању на основу члана 6. став (2) и (3) овог правилника;
 - б) о којима су обавијестили субјекти који нису наведени у члану 6. став (1) овог правилника.
- (3) Свака организација успоставља систем добровољног извјештавања о догађајима како би се олакшало прикупљање:

- а) података о стварним или потенцијалним недостацима безбједности који можда нису обухваћени обавезним извјештавањем о догађајима,
 - б) других информација повезаних са безбједношћу које подносилац извјештаја сматра стварном или потенцијалном опасношћу за безбједност ваздухопловства.
- (4) ВНДСА ће извршити процјену сваког запримљеног добровољног извјештаја у складу са чланом 14. овог правилника и извршити анализу догађаја уколико буде сматрала да се из тога могу извући безбједносне препоруке.

ДИО ТРЕЋИ - ПОСТУПАК ИЗВЈЕШТАВАЊА

Члан 8.

(Институција којој се извјештава)

- (1) ВНДСА је надлежна институција за независно прикупљање, процјену, обраду, анализу и чување података о догађајима о којима је извјештавано на основу члана 6. и 7. овог правилника.
- (2) ВНДСА није надлежна за обраду и анализу података о догађајима који спадају у категорију несреће или озбиљног инцидента.

Члан 9.

(Начин достављања извјештаја)

- (1) Образац извјештаја са попуњеним подацима о догађају може бити послат у ВНДСА е-маилом, факсом или путем поште. Догађај може бити пријављен и телефоном уз обавезу достављања извјештаја о догађају у року од 72 часа.
- (2) Обрасци за извјештавање о догађајима објављени су на интернет страници ВНДСА (www.bhdca.gov.ba).
- (3) Ако образац извјештаја није доступан, битне информације могу бити достављене у виду писма на адресу ВНДСА.

Члан 10.

(Обавеза о извјештавању)

- (1) Субјекти из члана 6. став (1) овог правилника морају да извијесте ВНДСА о сваком догађају који је наведен у члану 6. став (2) и (3), у најкраћем могућем року, а у сваком случају најкасније 72 часа након што су постали свјесни догађаја, осим у случају изузетних околности (рат, земљотрес, поплава и друге елементарне непогоде усљед којих пријети опасност угрожавања живота и здравља људи).
- (2) Уколико околности о догађају буду оцијењене као изузетно опасне, ВНДСА треба да буде обавијештена о најзначајнијим детаљима на најбржи могући начин (е-маил/телефон/факс), што у року од 72 часа мора бити пропраћено са потпуним писаним извјештајем.
- (3) Ако је почетни извјештај непотпун у погледу било које информације која се захтијева овим правилником, сљедећи извјештај мора бити потпун и послат у року од 72 часа од тренутка располагања информацијама.
- (4) Са извјештајем се поступа тако да се информације из извјештаја користе само у сврху унапређења безбједности, а никако у друге сврхе, односно, да се одговарајуће заштити повјерљивост идентитета подносиоца извјештаја и особа споменутих у извјештају о догађају, с циљем промовисања "културе правичности".

Члан 11.

(Извјештавање унутар организације)

- (1) На основу успостављеног интерног система извјештавања у оквиру својих организација, овлашћена

- одговорна особа унутар ваздухопловне организације извјештаје о догађајима из члана 6. став (2) и (3) и члана 7. став (3) овог правилника, правовремено доставља ВНДСА.
- (2) Одговорна особа унутар организације свака три мјесеца доставља ВНДСА збирне податке о свим догађајима о којима је извршено извјештавање унутар организације. Извјештаји се достављају у складу са садржајем који је дат у Прилогу VII (Листа минимума података/информација садржаја тромјесечног извјештаја о догађајима) овог правилника.
- (3) У случају када запосленик поднесе извјештај који потпада под појам догађаја утврђеног овим правилником, организација је дужна да га обавијести да ли је исти упућен у ВНДСА или не. Ако није, а запосленик сматра да треба бити, има право да захтијева да извјештај буде прослијеђен или да га лично поднесе у ВНДСА.
- (4) Поступак, којим се обезбјеђује право индивидуалног подношења извјештаја, мора бити уграђен у поступак извјештавања организације, те јасно формулисан у релевантним инструкцијама запосленом особљу.

Члан 12.

(Повјерљиво извјештавање)

- (1) Појединац може поднијети извјештај о догађају директно у ВНДСА ако сматра да је извјештај повјерљив.
- (2) Ако подносилац извјештаја сматра да свој идентитет не треба да открије, онда се такав извјештај, са ознаком "ПОВЈЕРЉИВО", шаље у ВНДСА, адресиран на "Генерални директор", док коверат треба обиљежити као "Лично". Такав извјештај ће бити поштован и поступиће се са њим у складу са чланом 14. и 17. овог правилника.

ДИО ЧЕТВРТИ - ПРОЦЈЕНА, ОБРАДА, АНАЛИЗА И ЧУВАЊЕ ПОДАТАКА О ДОГАЂАЈИМА

Члан 13.

(Поступци са извјештајем унутар организације)

- (1) Организације наведене у члану 6. став (1) овог правилника дужне су да пропишу поступак прикупљања, обраде, анализе и чувања података о догађају, како би се утврдиле опасности за безбједност које су повезане с утврђеним догађајима или са скупинама догађаја.
- (2) Извјештај о догађају мора бити у потпуности обрађен и анализиран од организације која шаље извјештај према ВНДСА.
- (3) На основу те анализе, свака организација утврђује узрок догађаја, врсту и степен озбиљности догађаја и одговарајуће корективне или превентивне мјере, ако постоје, које су потребне због побољшања безбједности.
- (4) Након утврђивања одговарајућих корективних или превентивних мјера, које је потребно предузети ради рјешавања стварних или потенцијалних недостатака у погледу безбједности, организација мора:
- правовремено спровести ту мјеру и
 - успоставити поступак праћења спровођења и дјелотворности мјера.
- (5) Свака организација својим запосленицима и уговорном особљу редовно просљеђује информације о анализи догађаја и спровођењу корективних или превентивних мјера проистеклих из анализе тих догађаја.
- (6) Када организација у резултатима своје анализе догађаја или групе догађаја утврди стварни или потенцијални

ризик по безбједност, мора, у року од 30 дана од дана подношења извјештаја о догађају од стране подносиоца извјештаја, послати ВНДСА извјештај који садржи:

- прелиминарне резултате анализе догађаја или коначне резултате анализе ако је иста завршена;
 - корективне или превентивне мјере које организација треба предузети.
- (7) Коначне резултате спроведене анализе организација доставља ВНДСА, чим постану доступни и, у начелу, најкасније три мјесеца од подношења извјештаја о догађају од стране подносиоца извјештаја.
- (8) ВНДСА може затражити од организације да јој достави прелиминарне или коначне резултате анализе неког догађаја о којем је ВНДСА обавијештена, а за исти није достављена било која анализа или коначни извјештај.
- (9) Благовремено извјештавање ВНДСА о резултатима анализе и предузетим радњама може умањити или учинити непотребним директно укључивање ВНДСА у истражне радње.

Члан 14.

(Поступци са извјештајем који су примљени у ВНДСА)

- (1) ВНДСА ће обрадити извјештаје који су директно прослијеђени ВНДСА, укључујући и извјештаје поднијете од стране особља ВНДСА и "повјерљиве" извјештаје за које сматра да имају, или могу имати, значајне последице на безбједност, тако што ће:
- одлучити који догађај захтијева анализу од стране ВНДСА у циљу испуњавања прописаних надлежности;
 - анализирати примљени извјештај о догађају и информисати подносиоца извјештаја (ако је то могуће) о анализи догађаја;
 - на основу анализе ВНДСА, одређују одговарајуће корективне или превентивне мјере потребне за побољшање безбједности.
- (2) Поступак прикупљања додатних информација о догађају и анализе догађаја може спроводити тим који је састављен од инспектора и других особа са потребним квалификацијама или особа из ВНДСА које поседују ауторизацију за обављање тих задатака и послова, односно, особе ВНДСА које раде на пословима обавезног извјештавања о догађајима (MOR).
- (3) На основу те анализе, ВНДСА утврђује узрок догађаја, врсту и степен озбиљности догађаја и одговарајуће корективне или превентивне мјере, ако постоје, које су потребне због побољшања безбједности.
- (4) Након утврђивања одговарајућих корективних или превентивних мјера које је потребно предузети ради рјешавања стварних или потенцијалних недостатака у погледу безбједности, ВНДСА мора:
- правовремено спровести ту мјеру; и
 - успоставити поступак праћења спровођења и дјелотворности мјера.
- (5) ВНДСА мора имати приступ обављеној анализи догађаја од стране организације и на одговарајући начин ће спроводити надзор над имплементацијом мјера које су предузеле организације на основу интерне анализе или мјера које налаже ВНДСА након спроведене анализе догађаја.
- (6) Ако ВНДСА закључи да спровођење и учинковитост предложених мјера, о којима је извјештавана од стране организације, нису прикладне за рјешавање стварних или потенцијалних безбједносних недостатака, ВНДСА ће наложити организацији да предузме и спроведе одговарајуће додатне мјере.

- (7) ВНДСА ће користити податке са регистратора података лета (FDR) само ако је то потребно у циљу одговарајуће анализе и истраге одређених догађаја. Циљ коришћења тих података је допуна и проширивање информација из извјештаја, а не провјера истих.
- (8) ВНДСА ће одлучити у којим околностима ће користити те податке и захтијевати од оператора да задржи податке са FDR у периоду од 14 дана од дана догађаја или за дужи период ако се другачије одлучи. ВНДСА ће у најкраћем могућем времену обавијестити организацију која је доставила извјештај када захтијева такве податке.
- (9) У случају да ВНДСА прими извјештај о догађају из организације за који није извршена процјена и анализа, ВНДСА врши почетну процјену и обраду истог и координише са том организацијом на предузимању активности како је то прописано чланом 13. овог правилника.
- (10) Ако ВНДСА закључи да анализа догађаја и предложене мјере о којима је извјештавана од стране организације нису прикладне за рјешавање стварних или потенцијалних безбједносних недостатака, ВНДСА ће спровести додатну анализу тог догађаја.
- (11) Поступак пријема, обраде и анализе приспјелих извјештаја о догађајима у ВНДСА, односно, похрана, размјена и дистрибуција информација о догађајима, биће детаљно описана у Инструкцији о обради и анализи извјештаја о догађајима, коју ће ВНДСА накнадно прописати.

Члан 15.

(Надлежности ВНДСА по питању извјештаја о догађајима)
ВНДСА је надлежна за:

- а) Пријем, обраду, процјену и анализу примљених извјештаја о догађајима и, на основу спроведених анализа, предлагање одговорним особама ВНДСА планирање и спровођење стручних и инспекцијских надзора.
- б) Праћење начина и учинковитости спровођења мјера и безбједносних препорука насталих из анализе извјештаја о догађајима.
- ц) Координацију и надгледање напредовања анализе догађаја коју спроводе организације до израде коначног извјештаја.
- д) Похрану и евидентирање свих догађаја, без обзира на врсту и класификацију догађаја;
- е) Континуирано надгледање свих приспјелих извјештаја о догађајима или претходно похрањених података из извјештаја или прикупљених информација, у циљу уочавања опасности или могуће опасности по безбједност и, на основу тога, предлагање одређених мјера или извјештавање надлежних органа задужених за безбједност.
- ф) Редовно анализирање базе података како би се уочили трендови или могуће опасности;
- г) Претраживање и анализу базе података на захтјев особља запосленог у ВНДСА, заинтересованих страна или јединице за истрагу несрећа и, на основу тога, по потреби достављање одређених информација заинтересованим странама у складу са одредбама овог правилника.
- х) На основу информација добијених анализом извјештаја о догађајима, по потреби, предузимање одређених мјера измјене Државног програма безбједности (SSP).

ДИО ПЕТИ – ЕВИДЕНЦИЈА, ЧУВАЊЕ ПОДАТАКА И РАЗМЈЕНА ИНФОРМАЦИЈА

Члан 16.

(База података)

- (1) ВНДСА ће успоставити базу података о инцидентима и водиће евиденцију о свим релевантним информацијама о несрећама и озбиљним инцидентима које су прикупила или издала Јединица за истраживање несрећа и инцидента.
- (2) Минимални подаци који се уносе у базу података базираће се на садржају обрасца извјештаја о догађајима, који је дат у Прилогу I овог правилника.
- (3) ВНДСА неће у базу података уносити податке о идентитету и адреси подносиоца извјештаја.
- (4) ВНДСА ће узети у обзир потребу за компатибилношћу софтвера своје базе података са софтверима постојећих база података других држава и/или држава чланица ЕУ (*Eccairs*).
- (5) Организације ће похрањивати прикупљене податке из извјештаја о догађајима у одговарајућу базу података.
- (6) ВНДСА ће закључити посебан споразум са Јединицом за истраживање несрећа и инцидента, којим ће бити регулисана питања приступа базама података и размјени информација, ради извршавања својих прописаних дужности и одговорности које су везане за безбједност.
- (7) Подаци из базе података користеће се за развијања статистичких података о нивоу безбједности, тенденцији кретања током времена, израду анализа и на основу тога, утврђивање потребних превентивних и корективних мјера. Ако се анализом утврде питања безбједности која се тичу друге државе, такве информације проследиће се тијелу надлежном у тој држави.
- (8) Са информацијама из базе података се поступа тако да се информације користе само у сврху унапређења безбједности и спречавање нових инцидента и несрећа, а никако у друге сврхе, односно, да се одговарајуће заштити повјерљивост идентитета подносиоца извјештаја и особа споменутих у извјештају о догађају с циљем промовисања "културе правичности".

Члан 17.

(Заштита података и извора информација)

- (1) Без обзира на врсту/класификацију догађаја, лични подаци (имена или адресе подносилаца извјештаја о догађају) неће се никад уносити у базу података ВНДСА.
- (2) Свака организација мора обезбиједити да сви лични подаци буду доступни само одговорној особи у организацији задуженој за пријем, обраду и анализу догађаја, а осталом особљу те организације само када је то апсолутно нужно за истрагу догађаја ради унапређења нивоа безбједности. Неидентификоване информације, по потреби, се могу достављати и другом особљу у организацији.
- (3) ВНДСА ће покренути кривични поступак против свих особа за које има сазнања путем обавезног и добровољног извјештавања у случајевима:
 - а) злонамјерног понашања;
 - б) намјерног, тешког и озбиљног занемаривања очигитог ризика и крајњег недостатка професионалне одговорности за примјену бриге која је била очито потребна у датим околностима, који

- узрокује предвидљиву штету особи или имовини, или који значајно угрожава ниво безбједности.
- (4) Запослени у организацији и уговорно особље које извјесте о догађају или се спомињу у извјештајима о догађајима прикупљеним путем обавезног и добровољног извјештавања о догађајима, не смију бити предметом било каквог кажњавања или дисциплинске одговорности од стране послодавца или организације за коју се те услуге пружају, осим у случајевима наведеним у ставу (3) тачка а) и б) овог члана.
 - (5) Свака организација, након спроведених консултација са запосленима или представницима запослених, треба донијети интерни општи правни акт који описује како се гарантују и спроводе начела "културе правичности" у њиховој организацији, а нарочито начело из става (4) овог члана. ВНДСА може затражити преиспитивање интерних аката организације прије њихова спровођења.
 - (6) ВНДСА ће пратити поступке или имплементацију захтјева из става (4) и (5) овог члана.
 - (7) Запослени или уговорно особље организације могу пријавити ВНДСА наводне повреде правила утврђених овим чланом. Запослени и уговорно особље организације због пријава тих наводних повреда не смију бити кажњени на било који начин.

Члан 18.

(Повјерљивост и употреба информација)

- (1) ВНДСА, организације и други надлежни органи дужни су да обезбиједу тајност података и информација о догађајима, у складу са Законом о заштити тајних података ("Службени гласник БиХ", број 54/05 и 12/09), те да ограниче њихову употребу на оно што је строго неопходно за извршавање њихових обавеза у погледу безбједности. У том смислу, добијене информације користиће се само у сврху управљања ризицима, унапређења безбједности и спречавања нових инцидената и несрећа, односно, за анализе безбједносних трендова који могу бити основа за безбједносне препоруке, мјере и директиве, којима се рјешавају стварни или потенцијални безбједносни недостаци, без приписивања кривице или одговорности.
- (2) ВНДСА ће закључити посебан споразум са правосудним органима у БиХ, којим ће бити регулисано питање обезбеђења правичности и повјерљивости и употреба информација.

Члан 19.

(Размјена и дистрибуција информација похрањених у ВНДСА бази података)

- (1) ВНДСА ће обезбиједити да се искуства, базирана на сакупљеним подацима о догађајима, размјењују између држава у циљу развијања репрезентативне и опште слике о типичним опасностима и повезаним узроцима, као и стицања увида у тренд кретања безбједности у различитим подручјима цивилног ваздухопловства. Такође, овим ће се омогућити и стицање безбједносних поука из извјештаја о догађајима.
- (2) ВНДСА ће прослиједити све битне информације повезане са безбједношћу одговарајућим тијелима других држава, у најкраћем могућем року, ако у току прикупљања података о догађајима или приликом похране извјештаја о догађајима у базу података или спровођења анализе догађаја утврди да су те безбједносне информације од интереса за друге државе или да можда захтијевају предузимање безбједносних мјера друге државе.

- (3) ВНДСА ће, на захтјев Комисије ЕУ или на основу ЕСАА споразума, доставити Комисији ЕУ информације и податке који се налазе у ВНДСА бази података о догађајима уколико утврди да су те информације од интереса за Комисију ЕУ или да можда захтијевају предузимање безбједносних мјера Комисије ЕУ у складу са њеним надлежностима.
- (4) Заинтересоване стране, наведене у Прилогу II овог правилника, могу захтијевати приступ одређеним информацијама садржаним у ВНДСА бази података. Заинтересоване стране упућују захтјев за доставу информација ВНДСА.
- (5) Из безбједносних разлога, заинтересованим странама не одобрава се директан приступ ВНДСА бази података.

Члан 20.

(Обрада захтјева и доношење одлуке)

- (1) Захтјев за информацијама, које се налазе у ВНДСА бази података, подноси се у ВНДСА на обрасцима који ће бити публиковани на интернет страници ВНДСА. Обрасци захтјева обавезно садрже елементе наведене у Прилогу III овог правилника.
- (2) Приликом пријема захтјева, ВНДСА ће провјерити да ли је:
 - а) захтјев поднијела заинтересована страна;
 - б) ВНДСА надлежна за обраду тог захтјева;
 - ц) захтјев оправдан и остварив.
- (3) Ако ВНДСА утврди да су друге државе надлежне за рјешавање одређеног захтјева, преноси га тој држави, према потреби.
- (4) Ако је захтјев прихватљив, ВНДСА одређује количину и ниво информација које просљеђује заинтересованој страни. Информације које се требају доставити заинтересованим странама, ограничавају се само на оно што је изричито затражено у захтјеву. Информације које нису повезане с властитом опремом, операцијама или подручјем дјелатности заинтересоване стране, просљеђују се само као скупне или неидентификационе информације. Информације које нису у скупном облику, могу се прослиједити заинтересованој страни само ако та страна поднесе детаљно писмено образложење. Те информације користе се само у складу са захтјевима наведеним у члану 16, 17. и 18. овог правилника.
- (5) ВНДСА заинтересованим странама наведеним у Прилогу II, тачка (б), може прослиједити само информације које се односе на њихову властиту опрему, операције или подручје дјелатности.
- (6) Кад ВНДСА добије захтјев од заинтересоване стране која је наведена у Прилогу II, тачка (а), може донијети генералну одлуку да информације редовно просљеђује заинтересованој страни, под условом да:
 - а) су тражене информације повезане су с властитом опремом, операцијама или подручјем дјелатности заинтересоване стране;
 - б) одлука не дозвољава приступ цијелом садржају базе података;
 - ц) се одлука односи само на неидентификационе информације.
- (7) ВНДСА заинтересованим странама може просљеђивати информације у папирном облику или употребом безбједних електронских начина комуникације.
- (8) Заинтересована страна користи наведене информације под сљедећим условима:
 - а) заинтересована страна користи информације само у сврху која је наведена у захтјеву;

- б) заинтересована страна не смије открити добијене информације без писменог одобрења подносиоца извјештаја о догађају и мора предузети све потребне мјере да обезбједи одговарајућу повјерљивост добијених информација.
- (9) Одлука о дистрибуцији информација ограничена је само на оно што је нужно потребно кориснику тих информација.
- (10) ВНДСА води евиденцију о свим примљеним захтјевима за доставу информација и о предузетим мјерама на основу тог захтјева.

Члан 21.

(Садржај извјештаја о догађајима)

- (1) Извјештаји о догађајима треба да садрже минимално информације које су наведене у Прилогу I овог правилника.
- (2) ВНДСА може укључити у обрасце обавезног извјештаја о догађајима и додатне информације, осим оних који су наведени у ставу (1) овог члана, у циљу добијања додатних информација које су битне за анализу догађаја. Садржај образаца обавезног извјештаја о догађајима и инструкција за попуњавање истих дата је у Прилогу VI овог правилника.
- (3) Извјештаји о догађајима морају обавезно садржавати, између осталог, класификацију ризика по безбједност за дотични догађај.
- (4) Организације и ВНДСА морају успоставити поступке контроле квалитета поступака уноса података у базу података како би се побољшала досљедност уношења података, посебно између првих прикупљених информација и података из извјештаја који се похрањују у бази података.

ДИО ШЕСТИ - ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈИ И БРОШУРЕ

Члан 22.

(Годишњи извјештај)

- (1) ВНДСА ће достављати сумарни годишњи извјештај о догађајима, за које је надлежна, Министарству комуникација и транспорта Босне и Херцеговине, једном годишње, најкасније до 30. јануара за претходну годину.
- (2) У циљу информисања јавности о нивоу безбједности ваздушне пловидбе у Босни и Херцеговини, ВНДСА ће једном годишње, на интернет страници ВНДСА, објављивати годишњи извјештај о догађајима/анализу безбједности, који ће у себи садржавати:
- а) сумарни преглед о врсти догађаја са неидентификованим информацијама о догађају и друге информације повезане са безбједношћу о којима је извјештавано путем система обавезног и добровољног извјештавања;
 - б) трендове;
 - ц) предузете мјере.
- (3) У циљу информисања јавности о нивоу безбједности ваздушне пловидбе у Босни и Херцеговини, ВНДСА ће у континуитету објављивати резултате анализе извјештаја о догађајима са неидентификованим информацијама на интернет страници ВНДСА (www.bhdca.gov.ba).
- (4) Неидентификоване информације о догађајима из става (3) овог члана садржаваће основне појединости конкретног догађаја, као што је врста ваздухоплова, услуге/укључена средства, фаза лета и кратак опис догађаја, учесталост, процјена ризика и безбједносне препоруке.

Члан 23.

(Промовисање културе извјештавања о догађајима)
ВНДСА ће на прикладан начин вршити промоцију културе извјештавања о догађајима која ће се састојати од:

- а) издавања памфлета и постера,
- б) издавања брошура и билтена о безбједности,
- ц) одржавање семинара/радионица, или
- д) држање предавања индустрији на одређену тему и давање смјерница,
- е) адекватног оспособљавања радника ВНДСА,
- ф) редовним додатним обукама (refresher trainings),
- г) посебним ad hoc састанцима.

ДИО СЕДМИ – ПРЕКРШАЈНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 24.

(Опозив, суспензија дозвола и упозорења)

- (1) ВНДСА има право трајно или привремено одузети дозволу или издати упозорење у складу са чланом 89. Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 39/09).
- (2) Сврха ове радње је повећање безбједности ваздушне пловидбе, а не кажњавање имаоца дозволе.
- (3) Приликом рјешавања сваког конкретног случаја ВНДСА ће узети у обзир све важне информације о околностима догађаја о имаоцу дозволе, потврде, одобрења или овлаштења.

ДИО ОСМИ - ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ И СТУПАЊЕ НА СНАГУ

Члан 25.

(Завршне одредбе)

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о извјештавању о догађајима ("Службени гласник БиХ", број 12/06 од 21.02.2006. године), Правилник о измјенама и допунама правилника о извјештавању о догађајима ("Службени гласник БиХ", број 13/09 од 16.02.2009. године) и Правилник о преузимању одређених прописа европске заједнице о пријављивању догађаја у цивилном ваздухопловству ("Службени гласник БиХ", број 83/10 од 11.10.2010. године).

Члан 26.

(Ступање на снагу)

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број 1-3-02-2-625-1/15

07. јула 2015. године

Бања Лука

Генерални директор

Ђорђе Ратковица, с. р.

ПРИЛОГ I**ПОПИС МИНИМАЛНИХ ИНФОРМАЦИЈА КОЈЕ ТРЕБА САДРЖАВАТИ ИЗВЈЕШТАЈ О ДОГАЂАЈИМА**

Напомена: Поља која су дата у обрасцима за извјештавање о догађајима морају бити попуњена траженим информацијама. Ако ВНДСА није у могућности унијети те информације јер их није запримила од организације или подносиоца извјештаја, у таква поља може се унијети ријеч: "непознато". Међутим, с циљем уношења квалитетних и одговарајућих информација у базу података, употребу ријечи "непознато" требало би избјегавати, а извјештај, гдје је то могуће, касније треба допунити одређеним информацијама.

(1) ЗАЈЕДНИЧКА ОБАВЕЗНА ПОЉА КОЈА ТРЕБА ПОПУНИТИ

Приликом евидентирања сваког догађаја који се обавезно пријављује и, до највеће могуће мјере, сваког догађаја који се добровољно пријављује, у одговарајућим

базама података организације и ВНДСА морају обезбиједити на одређени начин да евидентирани извјештаји о догађајима садрже барем следеће информације:

- 1) Наслов:
 - а) наслов;
- 2) Информација коју треба класификовати:
 - а) одговорни субјект,
 - б) број предмета/досијеа,
 - с) статус догађаја;
- 3) Када се догодио догађај:
 - а) UTC датум;
- 4) Гдје се догодио догађај:
 - а) држава/подручје догађаја,
 - б) локација догађаја;
- 5) Класификација догађаја:
 - а) класа догађаја,
 - б) категорија догађаја;
- 6) Опис догађаја:
 - а) језик описа догађаја,
 - б) опис догађаја;
- 7) Догађаји:
 - а) врста догађаја;
- 8) Класификација ризика.

(2) ПОСЕБНА ОБАВЕЗНА ПОЉА КОЈА ТРЕБА ПОПУНИТИ

2.1. Поља која се односе на информације о ваздухоплову

Приликом евидентирања сваког догађаја који се обавезно пријављује и, до највеће могуће мјере, сваког догађаја који се добровољно пријављује, у одговарајућим базама података организације и ВНДСА морају обезбиједити на одређени начин да евидентирани извјештаји о догађајима садрже барем следеће информације које се односе на ваздухоплов:

- 1) Идентификација ваздухоплова:
 - а) држава регистрације,
 - б) марка/модел/серија,
 - ц) серијски број ваздухоплова,
 - д) регистрација ваздухоплова,
 - е) позивни знак;
- 2) Операције ваздухоплова:
 - а) оператор,
 - б) врста операције;
- 3) Опис ваздухоплова:
 - а) категорија ваздухоплова,
 - б) врста погона,
 - ц) тежинска скупина (MTOW);
- 4) Историја лета:
 - а) посљедња тачка полијетања,
 - б) планирано одредиште,
 - ц) етапа лета;
- 5) Временски услови:
 - а) релевантни временски услови.

2.2. Поља која се односе на услуге у ваздушној пловидби

Приликом евидентирања сваког догађаја који се обавезно пријављује и, до највеће могуће мјере, сваког догађаја који се добровољно пријављује, у одговарајућим базама података организације и ВНДСА морају обезбиједити на одређени начин да евидентирани извјештаји о догађајима садрже барем следеће информације које се односе на услугу у ваздушној пловидби или оперативном окружење:

- 1) Повезаност с АТМ-ом:
 - а) допринос АТМ-а,
 - б) нарушена услуга (учинак на АТМ услугу);
- 2) Назив АТС јединице.

2.2.1. *Раздвајање с минималним прекршајем/немогућност раздвајања и поља која се односе на прекршај у ваздушном простору*

Приликом евидентирања сваког догађаја који се обавезно пријављује и, до највеће могуће мјере, сваког догађаја који се добровољно пријављује, у одговарајућим базама података организације и ВНДСА морају обезбиједити на одређени начин да евидентирани извјештаји о догађајима садрже барем следеће информације које се односе на раздвајање с минималним прекршајем/немогућност раздвајања или на прекршаје у ваздушном простору:

- 1) Ваздушни простор:
 - а) врста ваздушног простора,
 - б) класа ваздушног простора,
 - ц) FIR/UIR назив.

2.3. Поља која се односе на аеродром

Приликом евидентирања сваког догађаја који се обавезно пријављује и, до највеће могуће мјере, сваког догађаја који се добровољно пријављује, у одговарајућим базама података организације и ВНДСА морају обезбиједити на одређени начин да евидентирани извјештаји о догађајима садрже барем следеће информације које се односе на догађаје на аеродрому или у оперативном окружење:

- 1) Индикатор локације (индикатор локације ICAO-а);
- 2) Локација на аеродрому.

2.4. Поља која се односе на оштећење ваздухоплова или повреду особе

Приликом евидентирања сваког догађаја који се обавезно пријављује и, до највеће могуће мјере, сваког догађаја који се добровољно пријављује, у одговарајућим базама података организације и ВНДСА морају обезбиједити на одређени начин да евидентирани извјештаји о догађајима садрже барем следеће информације које се односе оштећење ваздухоплова или повреду особа:

- 1) Озбиљност догађаја:
 - а) највећа штета,
 - б) степен повреда;
- 2) Повреде особа:
 - а) број повреда на тлу (са смртним исходом, озбиљне, мање),
 - б) број повреда у ваздухоплову (са смртним исходом, озбиљне, мање).

ПРИЛОГ II ЗАИНТЕРЕСОВАНЕ СТРАНЕ

(а) Заинтересоване стране, којима се информације могу давати на основу одлучивања за сваки случај посебно или на основу генералне одлуке, су:

- 1) Произвођачи: пројектанти и произвођачи ваздухоплова, мотора, пропелера и дијелова и уређаја ваздухоплова и њихова удружења; пројектанти и произвођачи система управљања ваздушним саобраћајом (АТМ) и њихових саставних дијелова; пројектанти и произвођачи система за пружање услуга у ваздушној пловидби (АNS) и њихових дијелова; пројектанти и произвођачи система и опреме који се користе на ваздушној страни аеродрома;
- 2) Одржавање: организације укључене у одржавање или обнављање ваздухоплова, мотора, пропелера, дијелова и уређаја ваздухоплова; уградњу, измјене, одржавање, поправке, обнову, провјеру у лету или инспекцију опреме за ваздухопловну навигацију; или одржавање или обнављање система ваздушне стране аеродрома, његових дијелова и опреме;

- 3) Оператори: ваздухопловне компаније и ваздушни превозници и удружења ваздухопловних компанија и ваздушних превозника; оператори аеродрома и удружења оператора аеродрома;
 - 4) Пружаоци услуга у ваздушној пловидби и пружаоци услуга посебних функција АТМ-а;
 - 5) Пружаоци аеродромских услуга: организације задужене за земаљско опслуживање ваздухоплова, укључујући снабдијевање горивом, припрему документације о терету, укрцавање, одмрзавање и тегљење на аеродрому, те спасавање и гашење пожара, као и друге услуге у случају опасности;
 - 6) Организације за оспособљавање/обуку у подручју ваздухопловства (АТО);
 - 7) Организације из других земаља: државна ваздухопловна тијела (САА) и тијела за испитивање несрећа из других земаља;
 - 8) Међународне ваздухопловне организације;
 - 9) Истраживања: јавне или приватне истраживачке лабораторије, центри или тијела, или универзитети који су укључена у истраживања или студије о безбједности у ваздухопловству.
- (б) Заинтересоване стране којима се информације могу дати на основу одлучивања за сваки случај посебно су:
- 1) Пилоти (на личној основи);
 - 2) Контролори ваздушног саобраћаја (на личној основи) и друго АТМ/АNS особље које обавља послове повезане са безбједношћу;
 - 3) Инжењери/техничари/особље које се бави електроником у подручју безбједности ваздушног саобраћаја/руководиоци у подручју ваздухопловства или руководиоци аеродрома (на личној основи);
 - 4) Струковна представничка тијела особља које обавља послове повезане са безбједношћу.

ПРИЛОГ III

САДРЖАЈ ЗАХТЈЕВА ЗА ДОСТАВУ ИНФОРМАЦИЈА ИЗ ВНДСА БАЗЕ ПОДАТАКА

- 1) Име и презиме/назив:
 - а) Функција/радно мјесто:
 - б) Организација:
 - ц) Адреса:
 - д) Телефон:
 - е) Е-mail:
 - ф) Датум:
 - г) Врста посла:
 - х) Категорија подносиоца захтјева (видјети Прилог II овог правилника).
- 2) Тражене информације (навести, што прецизније, које се информације желе добити; навести релевантне датуме/раздобља о догађајима/информацијама за које су стране заинтересоване);
- 3) Разлог захтјева;
- 4) Објасните сврху за коју ће се информације користити;
- 5) Датум до којег се жели добити тражена информација;
- 6) Испуњени образац треба послати на прикладан начин, како слиједи:
 - а) Поштом: ВНДСА, Војводе Пере Креце бб, 78 000 Бања Лука или
 - б) Е-mail: safety@bhdca.gov.ba / bhdca@bhdca.gov.ba или
 - ц) Факс: + 387 51 921 520
- 7) Приступ информацијама:

ВНДСА неће просљеђивати информације ако оне нису тражене у складу са захтјевима овог правилника. Заинтересоване стране обавезује себе и своју организацију да ће ограничити коришћење информација само у сврху коју су описали у тачки 4). Информације достављене на основу овог захтјева доступне су само у сврхе безбједности летења, а не у друге сврхе попут, посебно, приписивања кривице или одговорности или у комерцијалне сврхе.

Подносилац захтјева нема допуштење открити пружене информације било коме без писмене сагласности ВНДСА.

Неиспуњавање ових услова може довести до одбијања даљем приступу информацијама из ВНДСА базе података, а према потреби и других санкција.

8) Датум, мјесто и потпис.

ПРИЛОГ IV

ЛИСТА ПРИМЈЕРА ОЗБИЉНИХ ИНЦИДЕНАТА

Доље наведени инциденти су типични примјери инцидента за које се може рећи да припадају озбиљним инцидентима. Листа није потпуна и служи само као смјерница у вези са дефиницијом "озбиљног инцидента":

- 1) Близак сусрет у ваздуху који захтијева маневар избегавања са циљем да се избјегне судар или небезбједна ситуација или при којем би поступак избегавања представљао одговарајућу радњу;
- 2) Контролисани лет према тлу који је једва избјегнут;
- 3) Прекинуто полијетање на затвореној или заузетој полетно-слетној стази, на рулној стази, осим одобрених операција хеликоптера, или са недодијелене полетно-слетне стазе;
- 4) Полијетање са затворене или заузете полетно-слетне стазе, са рулне стазе, осим одобрених операција хеликоптера, или са недодијелене полетно-слетне стазе;
- 5) Слијетање или покушај слијетања на затворену или заузету полетно-слетну стазу, на рулну стазу, осим одобрених операција хеликоптера, или на недодијелену полетно-слетну стазу, немогућност постизања предвиђених перформанси за вријеме полијетања или почетног пењања;
- 6) Пожар и дим у путничком простору, у простору за товар или пожар на мотору, чак иако су такви пожари угашени употребом средстава за гашење;
- 7) Догађаји код којих је летачка посада морала да користи кисеоник за случај нужде;
- 8) Квар на конструкцији ваздухоплова или распад мотора, укључујући и неконтролисане кварове на турбинском мотору, који се не класификују као несрећа;
- 9) Вишеструки кварови једног или више система ваздухоплова који озбиљно утичу на управљање ваздухопловом;
- 10) Случајеви онеспособљености летачке посаде током лета;
- 11) Ситуације у којим количина горива захтијева да пилот прогласи ванредно стање;
- 12) Упади на полетно-слетну стазу, класифициковани као озбиљност А степена према Приручнику о спречавању упада на полетно-слетну стазу (ICAO doc. 9870) а који садржи информације о класифицирању озбиљности;
- 13) Инциденти при полијетању или слијетању;

- 14) Инциденти, као што је слијетање прије полетно-слетне стазе, слијетање са заустављањем преко краја полетно-слетне стазе или излијетање бочно ван граница полетно-слетне стазе, кварови система, метеоролошке непогоде, управљање ваздухопловом изван одобрених аеродинамичких ограничења или друге појаве које су могле изазвати тешкоће при управљању ваздухопловом, квар више од једног система у редувантом систему који је обавезан за вођење лета или навигацију.

ПРИЛОГ V

ДОГАЂАЈИ О КОЈИМА СЕ ИЗВЈЕШТАВА

Листа не може бити у потпуности свеобухватна, па уколико је процијењено да и неки други догађај испуњава наведене услове, извјештај треба бити састављен и о њему.

Догађаји о којима треба извјештавати су они гдје је безбједност операција била или могла бити угрожена или која је могла довести до небезбједног стања. Уколико у погледу оног ко извјештава о догађају није било угрожавања безбједности операције, али ако се понавља у различитим околностима и вјероватно ће проузроковати потенцијално небезбједно стање, тада извјештај треба да буде поднесен. Оно за шта се процијени да треба извјештавати о једној класи производа или уређаја, не значи да се не мора поднијети извјештај и за остале, а одсуство или присуство једног фактора: људског или техничког, може трансформисати догађај у несрећу или озбиљан инцидент.

Специфична оперативна одобрења, на примјер: RVSM, ETOPS, RNAV или дизајн програма одржавања, може имати специфичне захтјеве за извјештавање о грешкама или недостацима који се односе на то одобрење или програм.

1. ДОГАЂАЈИ У ВЕЗИ СА СПРОВОЂЕЊЕМ ОПЕРАЦИЈА ВАЗДУХОПЛОМ

A. Управљање ваздухопловом

- (1) Маневар избјегавања:
 - а) Опасност од судара са другим ваздухопловом, објектом, тереном или небезбједна ситуација када је поступак избјегавања морао бити примјјењен.
 - б) Маневар избјегавања који захтијева избјегавање судара са другим авионом, тереном или неким објектом.
 - ц) Маневар избјегавања да би се избјегле остале небезбједне ситуације.
- (2) Инцидент током полијетања или слијетања, укључујући слијетање из предострожности или принудно слијетање (додир с тереном испред полетно-слетне стазе, истрчавање ван краја или једну од страна полетно-слетне стазе, полијетање, прекинуто полијетање, слијетање или покушај слијетања на затворену, заузету или погрешну полетно-слетну стазу, као и неовлашћен улазак на полетно-слетну стазу).
- (3) Немогућност постизања предвиђених перформанси током полијетања или почетног пењања.
- (4) Критично мала количина горива, немогућност трансфера горива или коришћење укупне количине употребљивог горива.
- (5) Губитак контроле управљања ваздухопловом (дјелимични или привремени) из било којег разлога.
- (6) Догађаји близу или изнад брзине одлуке ($V1$), који су проузроковали опасну или потенцијално опасну ситуацију (прекинуто полијетање, додир репним површинама ваздухоплова, отказ мотора).
- (7) Продужавање на други школски круг или прилаз за слијетање, које је проузроковало опасну или потенцијално опасну ситуацију.
- (8) Ненамјерно значајно одступање од брзине, намјераване путање или висине (више од 300 ft) из било којег разлога.
- (9) Снижавање испод висине одлуке или минималне висине снижавања без уочавања захтијеваних визуелних карактеристика на земљи.
- (10) Губитак оријентације о позицији ваздухоплова у односу на стварну позицију или у односу на други ваздухоплов.
- (11) Поремећај у комуникацији између летачке посаде или између летачке посаде и кабинске посаде или контроле летања.
- (12) Грубо слијетање које захтијева проверу конструкције и стајног трапа.
- (13) Прекорачење границе неравномјерне потрошње горива.
- (14) Нетачно постављање кода надзорног радара (*SSR code*) или барометарског притиска на скали висиномјера.
- (15) Нетачно програмирање, погрешно уношење података у опрему која се користи за навигацију и прорачун перформанси ваздухоплова или коришћење нетачних података.
- (16) Нетачан пријем или тумачење радиотелефонске поруке.
- (17) Неисправност или недостатак у горивном систему који има утицај на снабдијевање или расподелу горива.
- (18) Ненамјерно скретање ваздухоплова са маневарских површина аеродрома.
- (19) Судар између ваздухоплова и било којег другог ваздухоплова, возила или другог објекта на земљи.
- (20) Ненамјеран и/или неправилан рад било које команде ваздухоплова.
- (21) Немогућност постизања намјераване конфигурације ваздухоплова у било којој фази лета (стајни трап и врата истог, закрила, стабилизатори, предкрила итд.).
- (22) Опасност или потенцијална опасност која настаје као посљедица било које намјерне симулације услова отказа у сврху обуке или провере система.
- (23) Абнормалне вибрације.
- (24) Активирање било којег основног система за упозорење повезаног са маневрисањем ваздухоплова, упозорење на конфигурацију, на превучени лет, на прекорачење брзине, осим ако је:
 - а) посада коначно установила да је индикација била лажна, осигуравајући да лажно упозорење није довело до потешкоћа или опасности насталом реакцијом посаде на упозорење;
 - б) руковањем због обуке или у сврху тестирања.
- (25) Активирање система за упозорење на близину земље (GPWS/TAWS) када:
 - а) ваздухоплов долази у непосредну близину земље више него што је било планирано или предвиђено; или
 - б) упозорење се десило у инструменталним метеоролошким условима (IMC) или ноћу, и установљено да је изазвано великом стопом снижавања (Mode 1); или
 - ц) упозорење је резултат пропуста у неселектовању стајног трапа или закрилаца на одговарајућим тачкама у прилазу на слијетање (Mode 4); или
 - д) било која потешкоћа или опасност која је настала или је могла настати као резултат реакције посаде на упозорење, на примјер: могуће смањење раздвајања од осталог саобраћаја. Ово може

подразумјевати упозорење било ког мода или типа, као што је: право, неприлика или лажно.

- (26) GPWS/TAWS 'упозорење' при било којој потешкоћи или опасности која се појавила или могла да се појави као резултат реакције посаде ваздухоплова на 'упозорење'.
- (27) Звучно и визуелно упозорење система за избјегавање судара у ваздуху (ACAS-RA) посади за избјегавање потенцијалног судара ваздухоплова.
- (28) Инцидент изазван ударним таласом млазног мотора или мотора са пропелером који је довео до значајног оштећења или озбиљне повреде.

Б. Ванредне ситуације

- (1) Ватра, експлозија, дим са отровним или штетним испарењем, иако је ватра била угашена.
- (2) Коришћење било које нестандартне процедуре од летачке и кабинске посаде током ванредне ситуације када:
 - а) процедура постоји али није кориштена;
 - б) процедура не постоји;
 - ц) процедура постоји али је некомплетна или неодговарајућа;
 - д) процедура је неадекватна;
 - е) неадекватна процедура је кориштена.
- (3) Неадекватност било које процедуре утврђене у циљу коришћења у ванредним ситуацијама, укључујући и када се користи у сврху одржавања, обуке или теста.
- (4) Случај који доводи до евакуације ваздухоплова у опасности.
- (5) Нагли губитак притиска у кабини ваздухоплова.
- (6) Коришћење било које опреме или прописаних поступака за ванредне ситуације да би се ситуација превазишла.
- (7) Случај који доводи до проглашења ванредне ситуације ('Mayday' или 'Pan').
- (8) Отказ било којег система или опреме за ванредне ситуације, укључујући сва излазна врата и освјетљење када се користе у сврху одржавања, обуке или теста.
- (9) Случајеви који захтијевају кориштење кисеоничке опреме од стране било којег члана посаде.

Ц. Онеспособљавање посаде

- (1) Онеспособљавање било којег члана летачке посаде, укључујући случајеве који се догоде прије полијетања, ако се сматра да је то могло довести до онеспособљавања истог последије полијетања.
- (2) Онеспособљавање било којег члана кабинске посаде које их чини неспособним да врше основне дужности у ванредним ситуацијама.

Д. Повреде

Догађаји, који воде, или су могли да доведу до значајних повреда путника или чланова посаде, али за које се не сматра да треба да буде извјештавани као несрећа.

Е. Метеорологија

- (1) Удар муње који доводи до оштећења ваздухоплова, губитка или неисправности било које опреме.
- (2) Удар града који доводи до оштећења ваздухоплова, губитка или неисправности било које опреме.
- (3) Наилазак на јаку турбуленцију који доводи до повреда путника или захтијева провјеру конструкције ваздухоплова због турбуленције.
- (4) Наилазак на смицање вјетра.
- (5) Наилазак на залеђивање које доводи до тешкоћа при управљању ваздухопловом, оштећења ваздухоплова и губитка или неисправности било које битне опреме.

Ф. Безбједност цивилног ваздухопловства (Security)

- (1) Незаконито ометање ваздухоплова (укључујући пријетњу бомбом или отмицу).
- (2) Тешкоће у контролирању опијеног, насилног или непослушног путника.
- (3) Проналазак слијепог путника.

Г. Остали догађаји

- (1) Случајеви специфичних врста догађаја, о којима се појединачно не би требало извјештавати, али који због учесталости појављивања чине потенцијалну опасност.
- (2) Судар са птицама који доводи до оштећења ваздухоплова или губитка или неисправности било које битне опреме.
- (3) Наилазак на вртложну турбуленцију.
- (4) Било који други догађај који угрожава или је могао да угрози ваздухоплов или његове путнике у ваздуху или на земљи.

2. ДОГАЂАЈИ У ВЕЗИ С ТЕХНИЧКИМ УСЛОВИМА, ОДРЖАВАЊЕМ И ПОПРАВКОМ ВАЗДУХОПЛОВА

А. Структурални откази

Није потребан извјештај о свим структуралним отказима. Захтијева се мишљење стручних лица да одлуче да ли је отказ довољно озбиљан да се о њему поднесе извјештај.

У разматрање се морају узети следећи случајеви:

- (1) Оштећење на главним структуралним елементима који нису означени као отпорни на оштећење (елементи са ограниченим роком трајања). Главни структурални елементи су они који значајно доприносе подношењу оптерећења у лету и на земљи и чији отказ може довести до катастрофалног отказа ваздухоплова.
- (2) Неисправност или оштећење који премашују дозвољена оштећења на главном елементу структуре, који је био означен као толерантан на оштећење.
- (3) Неисправност или оштећење које прелази дозвољену толеранцију структуралног елемента чији отказ може смањити чврстину структуре до тог степена да се захтијеване границе флатера крила или дивергенције крила не могу више постићи.
- (4) Неисправност или оштећење елемента структуре, које може довести до одвајања дијелова који могу повриједити путнике ваздухоплова.
- (5) Неисправност или оштећење елемента структуре које може угрозити правилан рад система.
- (6) Губитак било којег дијела структуре ваздухоплова у лету.

Б. Системи ваздухоплова

Општи критеријум примјењив на све системе ваздухоплова је:

- (1) Губитак, значајан отказ или недостатак било којег система, подсистема или комплета опреме, када стандардне радне процедуре не могу бити извршене на задовољавајући начин.
- (2) Немогућност посаде да контролише систем:
 - а) некомандована радња;
 - б) некоректна и/или непотпуна реакција, укључујући ограничење кретања или крутост;
 - ц) механичко одвајање или отказ.
- (3) Отказ или неисправност једне функције система (један систем може обухватити неколико функција).

- (4) Сметње унутар или између система.
- (5) Отказ или неисправности заштитних уређаја система у случају опасности.
- (6) Губитак удвојеног система.
- (7) Било који догађај који доводи до непредвиђеног рада система.
- (8) Губитак, значајна неисправност или недостатак у главном систему, подсистему или комплекту опреме - за типове ваздухоплова са једним главним системом, подсистемом или комплектом опреме.
- (9) Губитак, значајна неисправност или недостатак у виси главних система, подсистема или комплекта опреме - за типове ваздухоплова са више независних главних система, подсистема или комплекта опреме.
- (10) Активирање било којег основног система за опасност повезаног са системима ваздухоплова или опреме, осим ако је посада коначно установила да је индикација била лажна, обезбјеђујући да лажно упозорење није довело до потешкоћа или опасности насталим од реакције посаде на упозорење.
- (11) Цурење хидрауличног уља, горива, уља или осталих течности који су довели до опасности од ватре или могуће опасне контаминације структуре ваздухоплова, система, опреме или опасности за путнике.
- (12) Неисправност или недостатак било којег система за индикацију када је то довело до могућности довођења у заблуду посаде у погледу индикације.
- (13) Било који отказ, неисправност или недостатак ако се догодио у критичним фазама лета и битним за рад тог система.
- (14) Догађаји са значајним умањењем стварних перформанси ваздухоплова у поређењу са одобреним перформансама који су довели до опасне ситуације, укључујући акцију кочења, потрошњу горива и сл.
- (15) Асиметрија контрола лета ваздухоплова (закрилаца, предкрилица, спојлери).
- а) губитак једног електричног система (AC or DC);
- б) потпуни губитак или губитак више од једног система за стварање електричне енергије;
- ц) отказ помоћног система за стварање електричне енергије.
- (5) **Кокпит/Кабина/Карго:**
- а) губитак контроле пилотског сједишта током лета;
- б) отказ било којег система у нужди или опреме, укључујући сигнални систем за евакуацију у нужди (сва излазна врата, освјетљење у случају нужде);
- ц) губитак могућности карго система за утовар.
- (6) **Систем за заштиту од пожара:**
- а) упозорење на пожар, осим оних одмах потврђених као лажних;
- б) неуочени отказ или недостатак система за детекцију дима (заштиту од пожара), који може водити ка губитку и умањењу детекције дима (заштите од пожара);
- ц) изостанак упозорења у случају стварног пожара или дима.
- (7) **Команде лета ваздухоплова:**
- а) асиметрија закрилаца, предкрилаца, спојлера, итд;
- б) ограничење кретања, крутост или слаба или закашњела реакција у раду система основних команди лета или њихових тримера и система за блокаду;
- ц) некомандовано кретање површина команди лета;
- д) вибрације површина команди лета уочених од посаде;
- е) механичко одвајање команди лета или отказ;
- ф) значајне сметње код нормалног управљања ваздухопловом или умањење квалитета управљања.
- (8) **Горивни систем:**
- а) неисправност система за индикацију количине горива који доводи до тоталног губитка или погрешне индикације количине горива у ваздухоплову;
- б) цурење горива које доводи до значајног губитка, опасности од пожара и значајне контаминације опреме;
- ц) неисправност или недостатак система за избацивање горива који доводи до ненамјерног губитка значајне количине горива, опасности од пожара, опасне контаминације опреме или немогућности избацивања горива;
- д) неисправност или недостатак горивног система који има значајан ефекат на снабдијевање горивом и/или дистрибуцију;
- е) немогућност претакања или коришћења укупне количине употребљивог горива.

Ц. Догађаји везани за одређене системе ваздухоплова

Догађаји везани за специфичан систем о којима се извјештава су:

- (1) **Систем за климатизацију/вентилацију:**
- а) потпуни губитак хлађења електронике ваздухоплова;
- б) губитак притиска у кабини ваздухоплова.
- (2) **Систем за аутоматско управљање летом:**
- а) отказ система за аутоматско управљање летом;
- б) значајне потешкоће посаде да контролира ваздухоплов повезаним са радом система за аутоматским управљањем летом;
- ц) отказ било којег уређаја за искључење система за аутоматско управљање летом;
- д) некомандована промјена мода система за аутоматско управљање летом.
- (3) **Комуникација:**
- а) отказ или недостатак система за обраћање путницима који је довео до губитка или недовољне чујности;
- б) тотални губитак радио-комуникације у лету.
- (4) **Електрични систем:**
- а) губитак једног хидрауличног система (ETOPS само);
- б) отказ система за изолацију;
- ц) губитак више од једног хидрауличног система;
- д) отказ помоћног хидрауличног система;
- е) ненамјерно извлачење турбине покретане ваздушном струјом.

- (10) **Систем за детекцију/заштиту од залеђивања:**
- а) неопажени губитак или умањене квалитета рада система за заштиту/отклањање залеђивања;
 - б) губитак више од једног система за гријање питот цијеви;
 - ц) немогућност симетричног одлеђивање крила;
 - д) абнормално нагомилавање леда које има значајне последице на перформанце или квалитете управљања ваздухопловом;
 - е) значајно умањење видног поља летачке посаде.
- (11) **Индикације/упозорења/системи за регистрације:**
- а) неисправност било којег система за индикацију отказа, када могућност погрешних индикација летачкој посади може довести до неодговарајућих радњи са основним системима;
 - б) губитак функције црвеног упозорења у нужди;
 - ц) губитак или неисправност више од једног дисплеја или компјутера укљученог у функцију дисплеја/упозорења, за пилотску кабину са дисплејима.
- (12) **Систем стајног трапа/кочница/гуме на точковима:**
- а) пожар на кочницама;
 - б) значајан губитак силе кочења;
 - ц) несиметрично кочење које води до значајног одступања по правцу;
 - д) отказ система извлачења стајног трапа слободним падом (укључујући током планираних провјера);
 - е) некомандовано извлачење/увлачење ногу или врата стајног трапа;
 - ф) вишеструко пуцање гума стајног трапа.
- (13) **Навигациони системи (укључујући систем за прецизни прилаз) и системи података у току лета:**
- а) потпуни губитак или вишеструки отказ навигацијске опреме;
 - б) тотални губитак или вишеструки отказ система за ваздушне податке;
 - ц) значајно обмањујуће индикације;
 - д) значајне навигационе грешке проузроковане уношењем нетачних података или грешкама базе података;
 - е) неочекивано одступање у хоризонталној или вертикалној путањи који нису изазвани грешком пилота;
 - ф) проблеми са земаљским навигацијоним средствима који воде ка значајним навигационим грешкама, а нису повезани са преласком са инерцијалног на радио-навигациони начин рада.
- (14) **Кисеоник за пресуризацију ваздухоплова:**
- а) губитак снабдијевања кисеоником у пилотској кабини - за ваздухоплов са кабином под притиском;
 - б) губитак снабдијевања кисеоником значајног броја путника (више од 10%), укључујући и случајеве губитка снабдијевања кисеоником током одржавања, или у сврху обуке или провјере.
- (15) **Систем одвођења ваздуха са мотора:**
- а) цурење врућег ваздуха са мотора које је резултовало упозорењем на пожар или структуралним оштећењем;
 - б) губитак свих система за одвођење ваздуха са мотора;
 - ц) отказ система за детекцију цурења ваздуха на мотору.
- Д. Погонска група (мотор, елиса) и помоћна погонска група (APU)**
- (1) Отказ мотора, гашење мотора или неисправност било којег дијела мотора.
- (2) Прекорачење дозвољеног броја обртаја или немогућност контроле брзине било које компоненте са великом брзином окретања (помоћна погонска група, ваздушни стартер, ваздушни турбински мотор, елиса или ротор).
- (3) Отказ или неисправност било којег дијела мотора или погонске групе који је довео до:
- а) одвајања компонената или дијелова мотора;
 - б) неконтролисаног унутрашњег или спољњег пожара или избијања врућих гасова;
 - ц) погонска снага у супротном правцу од захтијеване команде пилота;
 - д) отказа или неконтролисаног рада система за скретања млаза мотора;
 - е) немогућности контроле снаге, потиска или броја обртаја мотора;
 - ф) отказа структуре носача мотора;
 - г) дјелимичног или потпуног губитка главног дијела погонске групе;
 - х) видљивог густог дима или концентрације отровних продуката довољним да онеспособи посаду или путнике;
 - и) немогућности гашења мотора нормалним процедурама;
 - ј) немогућности поновног паљења исправног мотора.
- (4) Некомандовани губитак потиска/снаге, промјене или осцилације које су класификоване као губитак контроле потиска/снаге (LOTС):
- а) за ваздухоплове са једним мотором;
 - б) гдје се сматра да је претјерана за примјену; или
 - ц) гдје ово може утицати на више од једног мотора на авиону са више мотора, посебно у случају авиона са два мотора
 - д) за авионе са више мотора, гдје исти или сличан тип мотора кориштен у примјени гдје би догађај требао бити размотрен као потенцијално опасан или критичан.
- (5) Било који отказ дијела са ограниченим временом употребе проузрокујући замјену прије истека времена употребе.
- (6) Отказ заједничког поријекла који може изазвати гашење мотора у ваздуху са великом вјероватноћом постојања могућности гашења више од једног мотора у истом лету.
- (7) Неконтролисани или неправилни рад ограничивача мотора или контролног уређаја;
- (8) Прекорачење параметара мотора.
- (9) Оштећење настало ударом страног предмета (FOD).
- Пропелери и трансмисија*
- (10) Отказ или неисправност било којег дијела елисе или погонске групе који доводи до:
- а) прекорачења броја обртаја елисе;
 - б) стварања превеликог отпора;

- ц) потиска у супротном правцу од командованог од стране пилота;
- д) одвајања елисе или било којег главног дијела елисе;
- е) некомандованог постављања корака елисе испод успостављеног минимума у лету - позиција малог корака;
- ф) квар који доводи до превелике неравнотеже;
- г) немогућности постављања пропелера на једрење;
- х) немогућности командовања промјеном корака елисе;
- и) некомандоване промјене корака;
- ј) неконтролисане флукуације торка или брзине;
- к) ослобађање од ниско-енергетских дијелова.

Ротори и трансмисија

- (11) Оштећење главног редуктора ротора који може довести до одвајања у лету склопа ротора, и/или квара контроле управљања ротором.
 - (12) Оштећење репног ротора, погона и еквивалентних система.
- Помоћна погонска група (APU)**
- (13) Гашење или отказ помоћне погонске групе (APU) када се захтијева да буде на располагању по радним захтјевима (ETOPS, MEL).
 - (14) Немогућност гашења помоћне погонске групе (APU).
 - (15) Прекорачење брзине окретања APU.
 - (16) Немогућност покретања APU из оперативних разлога.

Е. Људски фактор

Људски фактор подразумијева сваки инцидент, гдје било која карактеристика или неадекватност дизајна ваздухоплова доводи до грешке приликом коришћења, што даље може довести до опасних или катастрофалних посљедица.

Ф. Остали догађаји

- (1) Догађај који се уобичајено не сматра битним за извјештавањем (опрема кабине, систем за питку воду), гдје околности доводе до угрожавања ваздухоплова или његових путника.
- (2) Било који други случај који може угрозити ваздухоплов или утицати на безбједност путника ваздухоплова или људи или имовине у близини ваздухоплова или на земљи.
- (3) Било који инцидент гдје карактеристике или неадекватност дизајна ваздухоплова могу довести до погрешног коришћења које може допринијети опасним или катастрофалним ефектима.
- (4) Ватра, експлозија, дим или токсични или штетни гасови.
- (5) Грешка или недостатак система обраћања путницима који резултују губитком или нечујношћу система обраћања путницима.
- (6) Губитак контроле над пилотским сједиштем током лета.

Г. Догађаји у вези одржавања и поправке ваздухоплова

- (1) Нетачно склапање дијелова или компоненти ваздухоплова које је утврђено током прегледа или испитивања.
- (2) Цурење врућег ваздуха са мотора које доводи до оштећења структуре.
- (3) Било која неисправност дијела са ограниченим роком трајања који је проузроковао замјену прије завршетка предвиђеног рока употребе.

- (4) Било које оштећење или погоршање (ломови, пукотине, корозија, раздвајање веза) које се десило из било којег узрока (као што су лепршање крилаца, губитак крутости или лом структуре) на:
 - а) основној структури или главним структуралним елементима гдје такво оштећење превазилази дозвољене лимите одређене у приручнику за оправку, и захтијева оправку или потпуну или дјеломичну замјену елемента;
 - б) секундарној структури која због тога угрожава или може угрозити ваздухоплов;
 - ц) мотору, елиси или систему ротора хеликоптера.
- (5) Било који отказ или неисправност било којег система или опреме, или оштећење пронађено као резултат придржавања директиве о пловидбености или другим обавезним инструкцијама издатим од стране ваздухопловних власти, гдје:
 - а) је то уочено први пут извјештавањем организације која се придржава директиве;
 - б) било које накнадно придржавање директиве (сагласности), које прелази дозвољене границе у одређеној инструкцији и/или објављеним поправљеним/исправљеним процедурама које нису доступне.
- (6) Квар било ког система или опреме за ванредне ситуације, укључујући сва излазна врата и освјетљење, да се изврши на задовољавајући начин, укључујући тренутак кад почиње употреба за одржавање или тест.
- (7) Непридржавање или значајне грешке у придржавању са захтијеваним процедурама одржавања.
- (8) Производи, дијелови, уређаји и материјали непознатог или сумњивог поријекла.
- (9) Обмањујући, нетачни или недовољни подаци о одржавању или процедуре које могу довести до грешака у одржавању.
- (10) Отказ, неисправност или недостатак земаљске опреме која се користи за испитивање или провјеру система ваздухоплова, када захтијеване процедуре за рутинске прегледе и провјере нису јасно идентификовале проблем, што је довело до опасне ситуације.

3. ДОГАЂАЈИ У ВЕЗИ СА АЕРОДРОМИМА И ЗЕМАЉСКИМ УСЛУГАМА**А. Аеродром и објекти аеродрома**

- (1) Значајно просипање горива током пуњења горивом ваздухоплова.
- (2) Пуњење нетачне количине горива, са вјероватноћом значајног ефекта на остајање ваздухоплова у лету, перформансе, баланс или структуралну чврстоћу.

Б. Поступање с путницима, пртљагом и теретом

- (1) Значајна контаминација структуре ваздухоплова, система и опреме насталих од транспорта пртљага или терета.
- (2) Неправилно укрцавање путника, пртљага или терета, са вјероватноћом значајног ефекта на масу и/или баланс ваздухоплова.
- (3) Неправилно складиштење пртљага или терета (укључујући ручни пртљаг) са вјероватноћом довођења, на било који начин у опасност ваздухоплова, његову опрему или путнике или ометање евакуације у нужди.
- (4) Неадекватно складиштење контејнера за терет или осталих већих ставки терета.
- (5) Транспорт или покушај транспорта опасних материја у супротности са прописаним процедурама, укључујући означавање и паковање опасних материја.

Ц. Земаљско опслуживање ваздухоплова

- (1) Отказ, неисправност или недостатак земаљске опреме коришћене за испитивање или провјеру система ваздухоплова, када захтијеване процедуре за рутинске прегледе и провјере нису јасно идентификовале проблем што је довело до опасне ситуације.
- (2) Непридржавање или значајне грешке у поступању са захтијеваним процедурама сервисирања.
- (3) Укрцавање контаминираних или нетачне врсте горива или осталих важних течности (укључујући кисеоник и питку воду).

4. ДОГАЂАЈИ У ВЕЗИ СА УСЛУГАМА И ОБЈЕКТИМА У ВАЗДУШНОЈ ПЛОВИДБИ

Догађаји у вези са услугама и објектима у ваздушној пловидби, који представљају стварну или потенцијалну опасност за безбједност, морају бити извјештавани. Ово неће спријечити извјештавање о било којем догађају, ситуацији или околностима који, ако су понављани у различитим али вјероватним околностима или дозвољеним да наставе неисправљени, могу изазвати опасност за безбједност ваздухоплова.

А. Могућност судара ваздухоплова (обухвата посебне ситуације гдје су један ваздухоплов и други ваздухоплов/ терен/возило/особа или објекат опажени да су близу један другог)

- а) нарушавање минималног раздвајања;
- б) неадекватно раздвајање;
- ц) близак контролисани лет у терен (близак CFIT);
- д) неовлашћени улазак на полетно-слетну стазу гдје је маневар избјегавања био потребан.

Б. Могућност судара или близак сусрет (обухвата специфичну ситуацију која може да прерасте у несрећу или близак судар ако је други ваздухоплов у близини):

- (1) Неовлашћени улазак на полетно-слетну стазу гдје маневар избјегавања није био потребан;
- (2) Излијетање ваздухоплова ван полетно-слетне стазе;
- (3) Одступање ваздухоплова од одобрења АТС;
- (4) Одступање ваздухоплова од одговарајућих правила управљања ваздушним саобраћајем (АТМ):
 - а) одступање ваздухоплова од одговарајућих објављених АТМ процедура;
 - б) неовлашћени улазак у ваздушни простор;
 - ц) одступање ваздухоплова од ношења одговарајуће АТМ опреме и руковања истом, која се користи у складу са одговарајућим прописима.

Ц. АТМ - специфични догађаји (обухвата ситуације када је обезбјеђење безбједних АТМ услуга било нарушено, али безбједност операција ваздухоплова нису биле угрожене):

- (1) Немогућност обезбјеђења услуга управљања ваздушним саобраћајем (АТМ);
- (2) Немогућност обезбјеђења услуга службе ваздушног саобраћаја (АТС);
- (3) Немогућност обезбјеђења услуга управљања ваздушним простором;
- (4) Немогућност обезбјеђења услуга управљања протоком ваздушног саобраћаја;
- (5) Отказ рада средстава везе;
- (6) Отказ функције надгледања;
- (7) Отказ функција обраде података и дистрибуције;
- (8) Отказ функција навигације;
- (9) Систем безбједности АТМ.

Д. Неисправност или погоршање квалитета рада навигационе и радио-комуникационе опреме службе контроле ваздушног саобраћаја (АТС).**Е. Ваздухоплов је био или могао бити изложен опасности због немара било којег члана земаљског особља (АТС, диспечер, одржавања).****Ф. Преоптерећење рада службе контроле ваздушног саобраћаја (АТС).****Г. Отказ или непланирано гашење главног оперативног компјутерског система АТС који је резултирао нарушавањем нормалног тока ваздушног саобраћаја.****Х. АТМ догађаји о којима се, исто тако, подноси извјештај, су:**

- (1) Некоректне, неадекватне или погрешне информације из било којег земаљског извора (служба контроле ваздушног саобраћаја - АТС, аутоматско емитовање информација за полијетање и слијетање - ATIS, метеоролошка служба, навигациона база података, мапе, приручници итд.).
- (2) Додјеливање мањег него прописаног надвишавања терена.
- (3) Додјеливање нетачних података о притиску (постављање висиномјера).
- (4) Некоректна радио предаја, пријем или тумачење порука, које су резултирале опасном ситуацијом.
- (5) Нарушавање минималног раздвајања између ваздухоплова.
- (6) Неовлашћени улазак у ваздушни простор.
- (7) Незаконита радио-комуникација.
- (8) Отказ земаљских или сателитских ANS уређаја.
- (9) Значајан АТС/АТМ отказ или погоршање инфраструктуре аеродрома.
- (10) Аеродромске маневарске површине које су блокиране ваздухопловом, возилима, животињама или страним објектима, које је довело до опасне или потенцијално опасне ситуације.
- (11) Погрешно или неадекватно обиљежавање препрека или опасности на маневарским површинама аеродрома које је довело до опасне ситуације.
- (12) Отказ или значајна неисправност или немогућност освјетљења аеродрома.

**ПРИЛОГ VI
САДРЖАЈ ОБРАЗАЦА О ОБАВЕЗНИМ
ИЗВЈЕШТАЈИМА О ДОГАЂАЈИМА И
ИНСТРУКАЦИЈА ЗА ПОПУЊАВАЊЕ ИСТИХ**

Приликом подношења извјештаја користе се стандардни обрасци извјештаја, који су утврђени од стране ВНДСА и публиковани на интернет страници ВНДСА.

Организације могу користити и друге обрасце извјештаја за интерну употребу, који требају бити руковођени изгледом обрасца ВНДСА модела.

1. ИЗВЈЕШТАЈ О ДОГАЂАЈУ У ВЕЗИ СА СПРОВОЂЕЊЕМ ОПЕРАЦИЈА ВАЗДУХОПЛОМ

Ставке које се обавезно морају попунити, за било категорију догађаја, су: 1. до 17, 39, 40. (ако је примјењиво), 41, 42. (ако је примјењиво), 43. и 44.

Остале ставке у извјештају се требају попунити у зависности од категорије, врсте и садржаја догађаја.

Садржај и инструкција о начину попуњавања извјештаја о догађају у вези са спровођењем операција ваздухопловом:

Број извјештаја

ВНДСА уноси број предмета за поступање по истом.

(1) Категорија догађаја

Обиљежити одговарајући квадрат ради означавања категорије догађаја о којем се извјештава.

Осим извјештаја о догађају у вези са спровођењем операција ваздухопловом, остали обрасци, као образац за судар с птицама или образац за превоз опасних материја, примјењују се за врсту догађаја о којем се извјештава.

(2) Тип ваздухоплова

Унијети произвођача ваздухоплова и врсту ваздухоплова (Нпр: Airbus, A-320)

(3) Регистрација ваздухоплова

Унијети потпуну регистрациону ознаку ваздухоплова.

(4) Серијски број ваздухоплова

Унијети серијски број ваздухоплова.

(5) Категорија ваздухоплова

Унијети категорију ваздухоплова (А, Б, Ц, Д, Е или велики, средњи, мали)

(6) Врста погона

Унијети врсту погона (jet, turbo prop, piston и сл.)

(7) Укупна тежина на полијетању

Унијети сертификовану MTOW.

(8) Оператор/Власник

Унијети име оператора или власника ваздухоплова.

(9) Број дневника

Унијети број из техничког књижице ваздухоплова (TLB) на који се догађај односи ако је примјењиво.

(10) Датум догађаја

Унијети датум када се догађај десио.

(11) Вријеме догађаја

Унијети вријеме у UTC када се догађај десио.

(12) Мјесто догађаја

Унијети обавјештење за познато географско мјесто, навигационо средство или позицију у односу на географску ширину/дужину. Ако је битно, користити 3-словни IATA код, 4-словни ICAO код или једноставним језиком.

(13) Задња полазна тачка

Унијети задњу полазну тачку или као 3-словни IATA код, 4-словни ICAO код, позицију у географској ширини/дужини или једноставним језиком.

(14) Долазна тачка

Унијети одредителну тачку или као 3-словни IATA код, 4-словни ICAO код, позицију у географској ширини/дужини или једноставним језиком.

(15) Број лета

Унијети префикс и број лета ако је додијељен.

(16) Позивни знак

Унијети позивни знак (Нпр. BON 103 или Air Bosna или E7 AAN и сл.)

(17) Слетно у

Унијети тачку слијетања или као 3-словни IATA код, 4-словни ICAO код, позицију у географској ширини/дужини или једноставним језиком.

(18) Фаза лета

Обиљежити одговарајући квадрат у складу са фазом лета током које се десио догађај.

(19) Сврха лета

Обиљежити одговарајући квадрат у складу са природом вршених летачких операција.

(20) Посљедице

Обиљежити одговарајући квадрат ради означавања посљедица догађаја на лет.

(21) Путници/Посада

Унијети укупан број путника и укупан број активних чланова летачке посаде.

(22) Правила летења

Формулисати ако је лет био вођен по VFR или IFR правилима летења.

(23) Висина/Ниво лета

Унијети висину ваздухоплова и навести јединице мјерења (фити, метри, ниво лета итд.).

(24) Брзина

Унијети брзину ваздухоплова и навести јединице мјерења (knot, mp/h, mach, km/h итд.).

(25) Маса ваздухоплова

Унијети приближну тежину ваздухоплова у вријеме догађаја и навести јединице мјерења.

(26) АТА Код

Унијети релевантан идентификациони код система (АТА код).

(27) Услови лета

Унијети услове лета (VMC или IMC) ако је релевантно за догађај.

(28) Метеоролошки услови

Унијети актуелно вријеме у вријеме догађаја ако је релевантно.

(29) Значајно вријеме

Унијети врсту значајног времена користећи показане кодове (Л=Благо, М=Умјерени, С= Озбиљни) ако је релевантно.

(30) Ознака полетно-слетна стаза (ПСС)

Навести ознаку полетно-слетне стазе или хелиодрома на коме се догађај десио ако је примјењиво (RWY 12 и сл.).

(31) Услови на полетно-слетној стази (ПСС)

Обиљежити одговарајући квадрат ради означавања услова на полетно-слетној стази или хелиодрому и, ако је релевантно, унијети измјерену видљивост уздуж полетно-слетне стазе.

(32) Кочења

Обиљежити одговарајући квадрат ради означавања трења како је доживљено/мјерено, ако је сила кочења била значај фактор за догађај.

Користити простор (39) "Опис догађаја" ради утврђивања појединости и означавања ако је догађај био на полетно-слетној стази, стази за вожење или платформи.

(33) Конфигурација ваздухоплова

Унијети број укључених система ауто пилота ако је ауто пилот био у употреби.

Унијети УКЉУЧЕН или ИСКЉУЧЕН ако је само један ауто пилот.

Навести УКЉУЧЕН или ИСКЉУЧЕН ако је аутоматска снага мотора била коришћена.

Означити позицију ногу стајног трапа уношењем ГОРЕ/ДОЉЕ/У ПРЕЛАЗУ.

Унијети положај закрилаца у степенима ако су извучена.

Унијети позицију предкрилаца и спојлера.

(34) PED везане сметње

Навести PED тип (мобилни телефон, портабл компјутер итд.) и локацију од PED (број сједишта, пртљаг у кабини, карго одјељак итд.) ако је доказано или се претпоставља да су сметње од PED (електронски уређаји ношени од стране путника) биле узрок догађаја.

Означити одговарајући квадрат ако је догађај био доказан (сметње престале када је PED био угашен) или претпостављен.

Користити простор (39) "Опис догађаја" ради додатних појашњења.

(35) Упозорења

Означити одговарајући квадрат ако је ACAS/TCAS или GWPS упозорење било присутно.

Навести ако је TCAS да ли је RA (резолутно раздвајање) или TA (упозорење на саобраћај).

(36) Транспондер

Унијети постављени код на транспондеру ако је релевантно за догађај у вези навигације.

(37) Вођа ваздухоплова

Унијети име вође ваздухоплова и означити квадрат пилота који је летио ако је примјенљиво.

(38) Ко-пилот

Унијети име ко-пилота и означити квадрат пилота који је летио ако је примјенљиво.

(39) Опис догађаја

Описати догађај и околности под којима се десио.

(40) Оштећење ваздухоплова или повреда особа у односу на описани догађај

Описати степен штете по ваздухоплов и степен повреда код особа; број повреда особа на тлу (смрт, озбиљне повреде, мање повреде); број повреда особа у ваздухоплову (смрт, озбиљне повреде, мање повреде).

(41) Класификација ризика

Унијети класификацију ризика у односу на успостављену матрицу процјене ризика.

(42) Прилози

Навести остале релевантне информације као што су фотографије, извјештаји или скице, ако су на располагању и ако су примјенљиве.

(43) Врста извјештаја и статус догађаја

Означити врсту извјештаја:

- a) Обавјештење о налазима са потпуним резултатима истраге. Не предвиђа се даљње подношење извјештаја.
- b) Обавјештење о почетним налазима. Извјештај не садржи све захтијеване информације или резултате истраге. Захтијева се попутни извјештај.
- ц) Попутни извјештај од претходног обавјештења о налазима, извјештај о резултатима истраге или додатне информације везане за извјештај означен као почетни налази.

Навести референтни број и датум почетног извјештаја који се односи на организацију.

(44) Детаљи о подносиоцу извјештаја

Унијети одговарајуће појединости о подносиоцу извјештаја.

2. ИЗВЈЕШТАЈ О ДОГАЂАЈУ У ВЕЗИ С ТЕХНИЧКИМ УСЛОВИМА, ОДРЖАВАЊЕМ И ПОПРАВКОМ ВАЗДУХОПЛОВА

Образац извјештаја о догађају у вези с техничким условима, одржавањем и поправком ваздухоплова могу користити особе или организације у циљу обавјештавања о догађајима током одржавања и оправке ваздухоплова, као што је захтијевано овим правилником.

Ставке које се обавезно морају попунити, за било категорију догађаја, су: 1. до 7, 17, 18, 19, 21. и 22.

Остале ставке у извјештају се требају попунити у зависности од категорије, врсте и садржаја догађаја.

Овај извјештај се користи када се ваздухоплов налази на земљи током одржавања и оправке.

Садржај и инструкција о начину попуњавања извјештаја о догађају у вези с техничким условима, одржавањем и поправком ваздухоплова:

Број извјештаја

VHDCА уноси број предмета за поступање по истом.

(1) Категорија догађаја

Обиљежити одговарајући квадрат ради означавања категорије догађаја о којем се извјештава.

(2) Тип и произвођач ваздухоплова

Унијети назив произвођача ваздухоплова и тип ваздухоплова.

(3) Серијски број ваздухоплова

Унијети серијски број ваздухоплова.

(4) Регистрација ваздухоплова

Унијети потпуну регистрациону ознаку ваздухоплова.

(5) Оператор/Власник

Унијети име оператора или власника ваздухоплова.

(6) Датум и вријеме догађаја

Унијети датум и вријеме када се догађај десио (кад се неисправност догодила или била откривена).

(7) Организација

Унијети број овлашћења и назив организације одговорне за одржавање.

(8) Произвођач обавијештен

Навести да ли је произвођач ваздухоплова или компоненте обавијештен о догађају.

(9) Оператор обавијештен

Навести да ли је оператер ваздухоплова обавијештен о догађају.

(10) Број у дневнику ваздухоплова (Технички дневник ваздухоплова)

Унијети број секвенце из техничког дневника ваздухоплова (TLB) за који се налаз односи ако је примјенљиво.

(11) Фаза откривања

Обиљежити одговарајући квадрат ради утврђивања да ли је ваздухоплова био ангажован у редовне или нередовне радове за одржавање.

(12) Неисправност

Навести да ли је налаз о догађају настао испуњавањем директиве за пловидбеност.

Унијети број директиве за пловидбеност која се односи на квар.

(13) Појединости о ваздухоплову

Унијети податке о укупном броју сати ваздухоплова и циклуса од датума производње, од ремонта и од задње провјере/прегледа.

Овај дио се обавезно попуњава ако је налаз повезан са ваздухопловом (ломови, пукотине, корозија, раздвајање).

(14) Неисправна компонента

Унијети назив произвођача ваздухоплова, назив у складу са IPC (илустровани каталог дијелова), број типа, број дијела, серијски број и релевантни код за идентификацију система (ATA код) ако налаз садржи неисправне компоненте.

Унијети вријеме и циклусе компоненте у употреби од датума производње, од ремонта, од поправке/прегледа и датум производње, ремонта и посљедње поправке/прегледа.

(15) Допунска потврда о сагласности за тип

Унијети ST број, назив и број дијела, ако се налаз односи на издавање допунске потврде за тип.

(16) Мишљење о узроку неисправности и стање неисправног дијела

Обиљежити квадрат или квадрате који најбоље описују разлоге неисправности.

Ако је вјероватно да је до неисправности дошло услед вишеструких разлога, буди објективан што је више могуће у одређивању узрока:

- a) Дизајн - да ли производ испуњава своју намјерану функцију или је захтијevano да ради ван пројектованог обима.
- b) Произвођач - да ли је производ био одговарајуће направљен и погодан обрађен.
- ц) Замор - да ли неисправност показује класичне симптоме замора и које радње су проузроковале проблем да се развије.
- д) Корозија - околина и старост су уско повезани.
- e) Неадекватно одржавање - лоши радови у одржавању због недостатака података, неправилног интервала одржавања или прегледа, некоректних процедура, неадекватне контроле квалитета, недостатка адекватне обуке итд.
- ф) Људски фактор - неисправности које су настале пропустом особља и односе се на одржавање (пропусти приликом праћења правилне инструкције, коришћење неодговарајуће опреме и алата, коришћење неодговарајућег горива или мазива).
- г) Неодобрени дијелови - може бити повезано са особљем и неправилностима у одржавању, посебно у лажним дијеловима.
- х) Оперативни узроци - кварови који се догађају као резултат неодговарајуће, ненамјерне или некомандоване радње.
- и) Остали разлози или мишљења.
- ј) Описати стање дијела ако је примјeњиво.

(17) Опис догађаја

Описати догађај и околности под којима се десио.

(18) Оштећење ваздухоплова или повреда особа у односу на описани догађај

Описати степен штете по ваздухоплов и степен повреда код особа; број повреда особа на тлу (смрт, озбиљне повреде, мање повреде); број повреда особа у ваздухоплову (смрт, озбиљне повреде, мање повреде).

(19) Класификација ризика

Унијети класификацију ризика у односу на успостављену матрицу процјене ризика.

(20) Прилози

Навести остале релевантне информације, као што су: фотографије, извјештаји или скице ако су на располагању и ако су примјeњиве.

(21) Врста извјештаја и статус догађаја

Означити врсту извјештаја:

- a) Обавјештење о налазима са потпуним резултатима истраге. Не предвиђа се даље подношење извјештаја.
- b) Обавјештење о почетним налазима. Извјештај не садржи све захтијеване информације или резултате истраге. Захтијева се попутни извјештај.
- ц) Попратни извјештај од претходног обавјештења о налазима, извјештај о резултатима истраге или додатне информације везане за извјештај означен као почетни налази.

Навести референтни број и датум почетног извјештаја који се односи на организацију.

(22) Детаљи о подносиоцу извјештаја

Унијети одговарајуће појединости о подносиоцу извјештаја.

3. ИЗВЈЕШТАЈ О ДОГАЂАЈИМА У ВЕЗИ СА АЕРОДРОМИМА И ЗЕМАЉСКИМ УСЛУГАМА

Образац извјештаја о догађају у вези са аеродромима и земаљским услугама могу користити особе или организације у циљу обавјештавања о догађајима на аеродромима.

За било категорију догађаја све ставке би се требале попунити, а обавезне ставке су: 1. до 8, 10. и 11.

Остале ставке у извјештају се требају попунити у зависности од категорије, врсте и садржаја догађаја.

Овај образац се користи и за хелидроме, летишта или терене.

Садржај и инструкција о начину попуњавања извјештаја о догађају у вези са аеродромима и земаљским услугама:

Број извјештаја

BHDCА уноси број предмета за поступање по истом.

(1) Категорија догађаја

Обилежити одговарајући квадрат ради означавања категорије догађаја о којем се извјештава.

(2) ICAO индикатор аеродрома

Унијети име аеродрома 3-словни IATA код, 4-словни ICAO код или једноставно језиком. (Нпр. LQSA или аеродром Сарајево или SJJ)

(3) Датум догађаја

Унијети датум када се догађај десио.

(4) Вријеме догађаја

Унијети вријеме у UTC када се догађај десио.

(5) Локација догађаја на аеродрому

Уписати тачнију и прецизнију локацију догађаја.

(6) Опис догађаја (жалба/оштећење/недостатак/отказ/опасност/услуга/ прекршај)

Описати догађај и околности под којима се десио.

(7) Оштећење ваздухоплова или повреда особа у односу на описани догађај

Описати степен штете по ваздухоплов и степен повреда код особа; број повреда особа на тлу (смрт, озбиљне повреде, мање повреде); број повреда особа у ваздухоплову (смрт, озбиљне повреде, мање повреде).

(8) Класификација ризика

Унијети класификацију ризика у односу на успостављену матрицу процјене ризика.

(9) Прилози

Навести остале релевантне информације, као што су: фотографије, извјештаји или скице, ако су на располагању и ако су примјeњиве.

(10) Врста извјештаја и статус догађаја

Означити врсту извјештаја:

- a) Обавјештење о налазима са потпуним резултатима истраге. Не предвиђа се даље подношење извјештаја.
- b) Обавјештење о почетним налазима. Извјештај не садржи све захтијеване информације или резултате истраге. Захтијева се попутни извјештај.
- ц) Попратни извјештај од претходног обавјештења о налазима, извјештај о резултатима истраге или додатне информације везане за извјештај означен као почетни налази.

Навести референтни број и датум почетног извјештаја који се односи на организацију.

(11) Детаљи о подносиоцу извјештаја

Унијети одговарајуће појединости о подносиоцу извјештаја.

4. ИЗВЈЕШТАЈ О ДОГАЂАЈИМА У ВЕЗИ СА УСЛУГАМА И ОБЈЕКТИМА У ВАЗДУШНОЈ ПЛОВИДБИ

Образац извјештаја о догађају у вези са услугама и објектима у ваздушној пловидби могу користити особе или организације, у циљу обавјештавања о догађајима у вези са ваздушном пловидбом.

Ставке које се обавезно морају попунити, за било категорију догађаја, су: 1, 5, 6, 11, 12, 14. и 15.

Остале ставке у извјештају се требају попунити у зависности од категорије, врсте и садржаја догађаја.

Садржај и инструкција о начину попуњавања извјештаја о догађају у вези са услугама и објектима у ваздушној пловидби:

Број извјештаја

BHDCА уноси број предмета за поступање по истом.

(1) Категорија догађаја

Обиљежити одговарајући квадрат ради означавања категорије догађаја о којем се извјештава.

(2) АТМ - повезани безбједносни догађај

Обиљежити одговарајући квадрат ради означавања врсте догађаја о којем се извјештава.

(3) АТМ - специфични безбједносни догађај

Обиљежити одговарајући квадрат ради означавања врсте догађаја о којем се извјештава.

(4) Обухваћени

Навести број ваздухоплова укључених у догађај ако је примјењиво.

Обиљежити одговарајући квадрат ако догађај укључује возила, особе, животиње, војни ваздухоплов или остало. Унијети назив АТS јединице укључене у догађај.

(5) Мјесто догађаја

Унијети обавјештење за познато географско мјесто или једноставним описом/начином (језиком) описати локацију догађаја. Унијети надморску висину мјеста догађаја и географску ширину и дужину мјеста догађаја ако је примјењиво.

(6) Датум и вријеме догађаја

Унијети дан, мјесец, годину и UTC вријеме догађаја.

(7) Информације о укљученим ваздухопловима у догађај

Простор за упис података је обезбијеђен за два ваздухоплова, ако су више од два укључена, опиши додатни ваздухоплов у "Опис догађаја" или на додатном образцу.

- Позивни знак

Унијети позивни знак ваздухоплова.

- Тип/Модел

Унијети назив произвођача ваздухоплова и тип.

- Регистрација ваздухоплова

Унијети потпуну регистрациону ознаку ваздухоплова.

- Полазна тачка

Унијети полазну тачку или као 3-словни IATA код, 4-словни ICAO код, позицију у географској ширинилдужини или једноставним језиком.

- Долазна тачка

Унијети одредичну тачку или као 3-словни IATA код, 4-словни ICAO код, позицију у географској ширини/дужини или једноставним језиком.

- SSR - Код

Унијети додијељени код секундарног надзорног радара.

- Висина, одобрена

Унијети одобрену висину ваздухоплова и навести јединице мјерења (фити AGL/MSL, метри, ниво лета).

- Висина, стварна

Унијети висину ваздухоплова у тренутку догађаја и навести јединице мјерења (фити AGL/MSL, метри, ниво лета).

- Мод Ц

Унијети мод Ц, ако је био у употреби.

- Правила летења

Означити квадрат да ли је лет вођен у VFR (Визуелна правила летења), IFR (Инструментална правила летења) или SVFR (Специјална визуелна правила летења). Означити одговарајући квадрат за дневне или ноћне услове.

- Оператор/Власник

Унијети име оператора или власника ваздухоплова.

- Фаза лета у вријеме догађаја

Обиљежити одговарајући квадрат у складу са фазом лета током које се десио догађај.

- Врста обезбијеђене АТМ услуге

Означити квадрат за обезбијеђене АТМ услуге.

- Класификација ваздушног простора

Означити квадрат за категорију ваздушног простора у којем се десио догађај.

- Остала подручја ваздушног простора

Означити квадрат за одговарајуће подручје са ограничењем.

- Врста извјештаја поднешеног од ваздухоплова (извор информације)

Навести или означити врсту извјештаја поднијетог од ваздухоплова.

- Врста контролног система за упозорење

Означити врсту активираниог система упозорења.

(8) Контролор ваздушног саобраћаја на дужности (радна позиција)

Означити квадрат за одговарајућу радну позицију контролора у вријеме безбједносног догађаја.

- Преоптерећење контролора на дужности

Означити квадрат који одговара ситуацији у вријеме безбједносног догађаја.

- Већи број ваздухоплова у додијељеној зони од прописаног

Означити квадрат који одговара ситуацији у вријеме безбједносног догађаја.

- Контролор радио дуже од прописаног радног времена

Означити квадрат који одговара ситуацији у вријеме безбједносног догађаја.

- Вријеме протекло од задњег одмора

Унијети одговарајућу вриједност.

(9) Метеоролошки услови

Означити квадрат који одговара ситуацији у вријеме догађаја, те додати вриједности о брзини вјетра, видљивости, бази облака, температури и ваздушном притиску.

- Да ли су метеоролошки услови имали утицаја на догађај

Означити квадрат који одговара ситуацији у вријеме догађаја.

(10) CNS отказ система/уређаја

Означити квадрат отказа појединог система или уређаја.

- Датум и вријеме поновног стављања система/уређаја у функцију.

Навести податке када је систем или поновно стављен у оперативну функцију.

- Степен утицаја на функционирање АТМ сервиса

Означити квадрат који одговара нивоу озбиљности која утиче на способност пружања услуга у АТМ-у у вријеме догађаја.

(11) Опис догађаја

Описати догађај и околности под којима се десио.

(12) Класификација ризика

Унијети класификацију ризика у односу на успостављену матрицу процјене ризика.

(13) Прилози

Навести остале релевантне информације као што су фотографије, извјештаји или скице, ако су на располагању и ако је примјењиво.

(14) Врста извјештаја и статус догађаја

Означити врсту извјештаја:

- Обавјештење о налазима са потпуним резултатима истраге. Не предвиђа се даље подношење извјештаја.
- Обавјештење о почетним налазима. Извјештај не садржи све захтијеване информације или резултате истраге. Захтијева се попутни извјештај.
- Попутни извјештај од претходног обавјештења о налазима, извјештај о резултатима истраге или додатне информације везане за извјештај означен као почетни налази.

Навести референтни број и датум почетног извјештаја који се односи на организацију.

(15) Детаљи о подносиоцу извјештаја

Унијети одговарајуће појединости о подносиоцу извјештаја.

ПРИЛОГ VII**ЛИСТА МИНИМУМА ПОДАТАКА/ИНФОРМАЦИЈА
САДРЖАЈА ТРОМЈЕСЕЧНОГ ИЗВЈЕШТАЈА О****ДОГАЂАЈИМА****А) ДОГАЂАЈИ ВЕЗАНИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ
ОПЕРАЦИЈА ВАЗДУХОПЛОМ**

- Годишњи обим саобраћаја; изражен у броју операција ваздухоплова и броју сати лета;
- Укупан број и категорија догађаја везаних за спровођење операција ваздухопловом, укључујући информације о обиму штете. Информације требају бити класификоване према фази лета, правилима лета, врсти операције и класе ваздушног простора, укључујући утицај АТМ система на угрожавање (директан, индиректан, без утицаја) и класификоване према нивоу озбиљности и учесталости.
- Приједлог мјера превенције за све догађаје, да ли су и кад мјере превенције имплементирани и на који начин, да ли су мјере биле учинковите или не.

**Б) ДОГАЂАЈИ У ВЕЗИ С ТЕХНИЧКИМ УСЛОВИМА,
ОДРЖАВАЊЕМ И ПОПРАВКОМ ВАЗДУХОПЛОВА**

- Категорија и број догађаја о којим се извјештавало са кратким описом, класификацијом ризика за све догађаје, укључујући информације о обиму штете.
- Приједлог мјера превенције за све догађаје, да ли су и кад мјере превенције имплементирани и на који начин, да ли су мјере биле учинковите или не.

**Ц) ДОГАЂАЈИ ВЕЗАНИ ЗА
АЕРОДРОМЕ/ЛЕТИЛИШТА И ЗЕМАЉСКЕ УСЛУГЕ**

- Назив и ИСАО код аеродрома/летилишта;
- Категорија и број догађаја о којим се извјештавало са кратким описом, класификацијом ризика за све догађаје, укључујући информације о обиму штете.

- Приједлог мјера превенције за све догађаје, да ли су и кад мјере превенције имплементирани и на који начин, да ли су мјере биле учинковите или не.

**Д) ДОГАЂАЈИ У ВЕЗИ СА УСЛУГАМА И
ОБЈЕКТИМА У ВАЗДУШНОЈ ПЛОВИДБИ**

- Укупан број несрећа.
- Укупан број инцидената класификованих према нивоу озбиљности који утиче на безбједност (safety) операција летјелица и особа у летјелици, у складу са ESARR 2, GUI 1, Attachment A.
 - Озбиљни инциденти (Serious incident);
 - Главни инциденти (Major incident);
 - Битни инциденти (Significant incident);
 - Недефинисани (Not determined);
 - Без утицаја на безбједност (No safety effect).
- Укупан број АТМ специфичних догађаја, класификованих према нивоу озбиљности која утиче на способност пружања услуга у АТМ-у, а у складу са ESARR 2, GUI 1, Attachment B. То обухвата следеће:
 - Тотална неспособност пружања услуга управљања ваздушним саобраћајем (*Total inability to provide safe ATM services*);
 - Озбиљна неспособност пружања услуга управљања ваздушним саобраћајем (*Serious inability to provide safe ATM services*);
 - Дјелимична неспособност пружања услуга управљања ваздушним саобраћајем (*Partial inability to provide safe ATM services*);
 - Способност пружања услуга управљања ваздушним саобраћајем са смањеним капацитетима (*Ability to provide safe but degraded ATM services*);
 - Недефинисани утицај (*Not determined*);
 - Без утицаја на пружање услуга управљања ваздушним саобраћајем (*No effect on ATM services*);
 - Затајење система/функције А/Г комуникације (стална обавезна комуникација је онемогућена);
 - Затајење система/функције ваздушног надзора (стално обавезно праћење ваздухоплова је онемогућено);
 - Затајење система/функције обраде и дистрибуције података (стална обавезна размјена података унутар АТС и/или између АТС и ваздухоплова је онемогућена);
 - Затајење навигационог система/опреме.
- Информације о обиму штете.
- Приједлог мјера превенције за све догађаје, да ли су и кад мјере превенције имплементирани и на који начин, да ли су мјере биле учинковите или не.

Е) ОСТАЛИ ДОГАЂАЈИ

- Навести све догађаји који се не могу сврстати у горе наведене категорије.
- Навести све догађаје који су прикупљени системом добровољног извјештавања о догађајима.
- Класификација ризика за све догађаје, укључујући информације о обиму штете.
- Приједлог мјера превенције за све догађаје, да ли су и кад мјере превенције имплементирани и на који начин, да ли су мјере биле учинковите или не.

ПРИЛОГ VIII

АДРЕСА И БРОЈ ТЕЛЕФОНА/ФАКСА НА КОЈЕ СЕ
МОГУ ДОСТАВИТИ ИЗВЈЕШТАЈИ О ДОГАЂАЈУ

E-mail: safety@bhdca.gov.ba

Факс: + 387 51 921 520

Телефон: + 387 51 921 522

Адреса: Дирекција за цивилно ваздухопловство БиХ

(BHDCA)

Војводе Пере Креце бб

78 000 Бања Лука

Босна и Херцеговина

Уколико се извјештај шаље поштом, испод назива институције (BHDCA) навести ријечи: "на руке генералног директора".

На основу члана 16. и 61. став (2) Закона о управи ("Службени гласник БиХ", број 32/02 и 102/09) и члана 14. став (1) Закона о зракопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 39/09), генерални директор Дирекције за цивилно зракопловство Босне и Херцеговине доноси

ПРАВИЛНИК

О ИЗВЈЕШТАVANJU О ДОГАЂАЈИМА

ДИО ПРВИ - ОПЋЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет)

Предмет овог правилника чини извјештавање о догађајима који угрожавају или који би, ако се не исправе или не ријеше, могли угрозити зракоплов, особе у њему или било коју другу особу, опрему или уређај који утичу на рад зракоплова, те извјештавање о другим релевантним информацијама повезанима са сигурношћу; анализа и накнадно поступање са догађајима о којима се извјештава и о другим информацијама повезанима са сигурношћу; заштита запосленика у зракопловству; коришћење прикупљених информација повезаних са сигурношћу и њихово уношење у базу података; давање повjerљивих информација заинтересираним странам са циљем пружања информација које су им потребне ради побољшања сигурности; и тајност идентитета особа које пријављују догађаје који се односе на сигурност.

Члан 2.

(Пojмови и дефиниције)

- (1) Појам "сигурност", који се користи у тексту овог правилника, означава сигурност зрачне пловидбе (Safety).
- (2) Појмови које се употребљавају у Правилнику имају слjedeће значење:
 - a) "**Догађај**" (*Occurrence*): је било који догађај, појава или случај повезан са сигурношћу која угрожава или која би, ако се не исправи или не ријеши, може довести зракоплов, његову посаду и путнике или било које друге особе у опасност и у себе укључује несреће и озбиљне инциденте;
 - b) "**Нesрећа**" (*Accident*): је догађај повезан са операцијом зракоплова који, у случају када је зракоплов са људском посадом, се десило од момента укrcавања било које особе у зракоплов са намјером пријевоза, до момента искrcавања тих особа, или у случају када је зракоплов без људске посаде, се десило од момента када је зракоплов спреман да крене са намјером да поleti до момента када завршава лет (кад се заустави на крају лета) и кад се примарни погонски систем угаси, у којем је:
 - 1) особа смртно или тежко stradала као послједика:
 - што је била у зракоплову, или

- од директног контакта са било којим дијелом зракоплова, укључујући и дијелове који су се одвојили од зракоплова, или
- од директног излагања млазу мотора, осим ако су повреде изазване природним узроком, samozadate или zadate од стране других особа, или када су повреде нанешене сlijepим путницима који се крију изван подручја која су обично доступна путницима и посади; или

- 2) зракоплов је pretrpio оштећење или структурални квар који негативно утиче на структуралну чvrстоћу, performanse или карактеристике лета зракоплова, и обично захтијева велику поправку или zamjenu оштећене компоненте, изuzev квара мотора или оштећења, када је оштећење ограничено на један мотор (укључујући његове опlate и прибор) elise, завршни dio крила, антене, даваће, lopatice, гуме, тоčkove, aerodinamičke опlate, instrument table, vrata stajnog trapa, vjetrobrane, oplatu зракоплова (као што су mala удubljenja или pokotine/rupe) или manja оштећења на главном kraku rotora, repnom rotoru, stajnom trapu и onim prouzrokovanim gradom или ударом ptica (укључујући rupe на radarskoj kupoli), или
- 3) зракоплов је nestao или је potpuno nedostupan.

- c) "**Оzбиљан incident**" (*Serious Incident*): је догађај који укључује околности које указују да је postojala велика vjerovatnoća да се desi несрећа и повезан је са операцијама зракоплова, који, у случају када је зракоплов са људском посадом, се десило од момента укrcавања било које особе у зракоплов са намјером пријевоза, до момента искrcавања тих особа, или у случају када је зракоплов без људске посаде, се десило од момента када је зракоплов спреман да крене са намјером да поleti до момента када завршава лет (кад се заустави на крају лета) и кад се примарни погонски систем угаси. Lista примјера озбиљних incidenata је data у Prilogu IV овог правилника;
- d) "**Incident**" (*Incident*): је догађај који nije несрећа, а повезан је са sprovođenjem operacija зракопловом, који утиче или је mogao uticati на сигурност sprovođenja operacija;
- e) "**Podnositelj извјештаја**" (*Reporter*): је fizička особа која пријави догађај или друге информације повезане са сигурношћу;
- f) "**Зракоплов**" (*Aircraft*): је свака naprava која се одржава у атмосфери zbog реакције zraka, осим реакције zraka у односу на zemљину површину;
- g) "**Organizacija**" (*Organisation*): је било која organizacija која пружа зракопловне услуге/proizvode и/или која запошљава, уговара или користи услуге особа које су обавезне извјестити о догађајима у складу са чланом 6. став (1) овог правилника;
- h) "**Опасност**" (*Hazard*): је ситуација или предмет који би mogli uzrokovati смрт или повреду особе, оштећење опреме или структуре, губитак материјала или smanjenje способности за обављање propisane функције;
- i) "**Тijело одговорно за сигурносне истраге у цивилном зракопловству**" (*Safety Investigation Authority*) је stalno државно tijelo које sprovoди или nadzire истраге које се односе на сигурност зрачне пловидбе. У Bosni и Hercegovini то је Jedinica за истраживање несрећа и incidenata;